

ΕΡΜΗΣ ΛΟΓΙΟΣ.

τῆ δ. ~~~~~ 17 ~~~~~ Σεπτεμβρίου.

1820

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ.

Φίλτατε Ἰάκωβε Ῥάτα χαίρει·

Εἰς Κίαν.

Ἐργὸν τῆς μεγάλης σου φιλομαθείας εἶναι βέβαια καὶ τοῦτο, τὸ νὰ ἐρευνᾷς τὰ μικρὰ, χωρὶς νὰ παραμελῆς τὰ μεγάλα. Τὸ πρῶτον, περὶ γραμματικῆς ὕλης, ἐρώτημά σου τόσον μὲ φαίνεται περισσοτέρας περιεργίας ἄξιον, ὅσον πολλοὶ ἄλλοι τῶν ἰδικῶν μας, ἐξ ἰπαγγέλματος λόγιοι, ἔχει μένον ἠδιάφορον κρίνουσι τὴν τοιαύτην ἀκριβολογίαν, τὴν δι' οὐ φέρ' εἰπεῖν, ἢ δι' αὐτῶν γραφῶν ἐνός τινος ὀνόματος, ἀλλὰ, μὴ σκοπὸν νὰ εὐκολύνωσι τὰ πράγματα, δὲν ὀκνοῦσι νὰ συμβουλεύωσι παντελῆ ἀνορθογραφίαν, (ὅρα, Ῥομετικὴ γλωσσὰ σους κορφοῦς. 1814, καὶ Δ. Ῥ. 1817. σελ. 372) λησμονοῦντες, ὡς φαίνεται, ὅτι δυνατὸν ἄλλοι νὰ συμβουλεύσωσιν ἀμάθειαν τελεῖαν, ὡς πάσης μαθήσεως πολὺ εὐκολωτέραν καὶ ἀναπτυκτικωτέραν.

Οἱ ὁμογενεῖς ἡμῶν Λόγιοι, εἰς τῶν ὁποίων τὰ συγγράμματα, ὡς λέγεις, εὐρίσκεις τὸν Ἑωμαῖον Ἀρκαῖον διὰ τοῦ α γραμμένον, Ὠράτιον, εἶναι, νομίζω, ὁ κύριος Οἰκονόμος, καὶ ὁ κύριος Κούμας, καὶ εἴτις ἄλλος* τοῦλάχιστον τὸ ἰδικόν σου ἐρώτημα μ' ἐνθυμίσεν ὅτι οὕτως τὸ ἀνεγνώσα κ' ἐγώ· καὶ οὕτως οὕτως εὐρίσκειται γραμμένον εἰς τὰ συγγράμματά των (Ποιητ. σελ. 161. σημ. α. σελ. 302. σ. 8. σ. 15. Κοιμ. Αἰσθηματ. σελ. 225.). Εἶναι δὲ πολὺ πιθανόν ὅτι τόνον ὁ κύριος Οἰκονόμος, ὅσον ὁ κύριος Κούμας, ἠκολούθησαν κατὰ τοῦτο τὸν μακαρίτην Εὐγένειον, ὅς τις εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν, καὶ Ὁμηρῶν Ἀρχαιοτήτων, (ὑπὸ Ῥεβ. Φειδίτου) ἐν Μόσχᾳ 1804, αἰσαύτως διὰ τοῦ α γράφει τὸν ἀληθινὰ μὲ-

γαν ποιητὴν τῆς Οὐνεουσίας, εἴαν ἡ μνήμη δὲν με ἀπατῆ, διότι οὔτε αὐτό, οὔτε ἄλλο πόνημα τοῦ ἀνδρὸς ἔχω πρόχειρον.

Τί ποτε ἐκίνησεν εἰς τὴν ψυχὴν σου ἀκριβολίαν περὶ τῆς συνειδησμένης ταύτης γραφῆς τοῦ ξένου ὀνόματος δὲν ἐννοῶ· νὰ ἀρνηθῶ ὅμως τὴν φιλικὴν ζήτησιν ἵνα ἀποκριθῶ εἰς τὸ ἐρωτήμα σου, ἂν δὲν ἦναι ὀρθότερα ἢ διὰ τοῦ ο παρὰ τὴν διὰ τοῦ α γραφὴν, δὲν τολμῶ νὰ τὸ κάμω· Πρέπει νὰ σὲ ὑπακούσω καὶ τὴν φωνὴν ταύτην, μὲ τὴν συμφωνίαν ὅμως νὰ εὐχαρισθῆς καὶ σὺ εἰς ὅσα σὲ δίδουν.

Ἐὰν ἤξευρα ὅτι εὐχαρισεῖσαι εἰς ἀπλὴν αὐθεντίαν ὀνομάτων, ἤθελα σὲ ἐπιφέρει πολλῶν ἄλλων ὁμογενῶν πεπαιδευμένων, οἵτινες ἐναντίον παρὰ τοὺς ἀνωτέρω, ὁμικρογραφοῦσι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὄνομα, καὶ ὕπειτα νὰ σὲ ἀρήσω κύριαν νὰ τὰς ζυγίσῃς εἰς τὴν πλάσιγγα τοῦ κριτηρίου σου, διὰ νὰ κριτήσῃς τὴν βαρυτέραν, ἀπαράλλακτα ὡς ἐζήτηζεν ὁ Διονύσιος, ἤθελεν εἰπεῖ κανεὶς ἀπεισομενος, τοῦ Δισχύλου καὶ Βύριπίδου τοὺς εἰχους (Ἀριστοφ. Βάτραχ. εἰχ. 1364—6). Ἐπειδὴ ὅμως γνωρίζω ὅτι εἰς τοιαῦτα δὲν ἀναπαύεσαι, δὲν ὀκνῶ νὰ σὲ σημειώσω διὰ ποῖον λόγον συμφωνῶ καὶ ἐγὼ μὴ τὴν γνώμην, εἰς τὴν ὁποίαν κλίνεις καὶ σὺ.

Ἐγραψαν τὸν Ὀράτιον Ὀράτιον οἱ περὶ τὸν Εὐγένιον, διότι ὑπωπτεύθησαν, ὡς φαίνεται, ὅτι τὸ ὄνομα παράγεται ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὦρα. Καὶ ὅντως, εἴαν ἀλήθευεν ἡ παραγωγή των, ἢ διὰ τοῦ α γραφὴ ἔπρεπε νὰ ἦναι ἡ μόνη ὀρθή· ὅτι ὅμως δὲν εἶναι τοιαύτη ἡ ἀρχὴ τοῦ ὀνόματος, τὸ μαρτυρεῖ ἡ μετρικὴ ποσότης αὐτοῦ· διότι, ἐν ᾧ κατὰ φυσικὸν λόγον, ὅλα τὰ παραγόμενα ἐκ τοῦ ὦρα ἔχουσι τὴν ἡο συλλαβὴν μακράν, τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ τὴν ἔχει μείποτε βραχεῖαν.

Ἀπόδειξιν, ἂν θέλῃς εἰς τοῦτο, ἔχεις πολλοὺς εἰχους λατινικοὺς,

„ et tōntit nōstrās nūmērōsīs Hōrātīūs aūrēs “

(Ovid. Trist. IV. 10 49).

Cōpūs āgēt, Sātūr est quām dixit Hōrātīūs, Eāsθ

(Juvenal. Sat. VII. 62).

καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ ποιητοῦ μαρτυρίαν πολλὰ ἰσχυράν, τὸν ἀκέλευθον σαπφικόν,

reēdidit eārmen, dōcēlis mōdōrūm

vātūs Hōrātī, (Horat. od. IV. 6. 43. παράξ. καὶ Ἐπιτολ. I. 14, 6.)

Ἦς βραχεῖαν λοιπὸν τὴν συλλαβὴν ἡο δικαιοτέρον εἶναι δι' ο, παρὰ δι' ω νὰ τὴν γράφωμεν, ὅταν ἐξελληνίζωμεν τὸν λατίνον Horatium.

Ἄλλους λόγους νὰ σ' ἐπιφέρω τὸ κρίνω περιττόν. Δύο μόνον πράγματα θέλω νὰ προσθέσω, πρὶν τελειώσω· πρῶτον ὅτι τὸ λάθος τοῦτο, εἴαν ἦναι τοιοῦτο, εἶναι ἀσήμαντον ὡς πρὸς ἄλλα, τῆς αὐτῆς ἰδέας ἐχόμενα, συχνὰ, συχνότατα εἰς τὰ νεώτερά μας βιβλία, Ὀράσιος π. χ. (Horace), βοσείσιος (Vocce) ἀντι, βοήθειος, ἢ βοήτιος· Βοκκάσιος (Voccase) ἀντι, Βοκκάκιος, κ. τ. λ., τῶν ὁποίων τὴν ἀναλογίαν ἀκολουθοῦντες ἔπρεπε νὰ σχηματίσωμεν, Φαβρίσιος (Fabricio) Μαυρίσιος ἢ Μωρίσιος (Μαυρίοι) Σουλπίσιος (Sulpicio) Βισέντιος (Vicent) καὶ πολλότατα ἄλλα, τῶν ὁποίων ἡ ἀπαριθμησις ἤθελε μᾶς ἀπομακρύνει πολὺ τοῦ προκειμένου· καὶ τοῦτο δὲν ἤθελεν εἶσθαι οὔτε τοῦ παρόντος καιροῦ, οὔτε τοῦ ἐρωτήματος ἀπόκρισις.

Δεύτερον, φίλε Ῥώτα, νὰ ζητήσω τὴν ἄδειαν νὰ σὲ εἶπω μὲ παρήρησαν ὅτι ἀδίκως καταδικάζεις τὰς τοσαύτας ἐρευνας, ὡς σμικρὰς, ταπεινὰς, ἀναξίας νὰ κοινολογῶνται κ. τ. λ. Βέβαιον ὅτι τὰ τοιαῦτα εἶναι μικρὰ παραβαλλόμενα μὲ ἄλλα ἀξιολογώτερα· εἶναι ὅμως ἐπίσης ἐναντιρρήτον ὅτι οὔτε ταῦτα δὲν πρέπει νὰ παραμελῶνται· διότι τὸ μὲν τέλειον συζηταται ἐξ ἀπάντων, τὸ δὲ ἀτελὲς καὶ ἐξ ἑνὸς μόνου ἐλλείματος γίνεται, ἔσω καὶ μικρὸν τοῦτο. Ἡ παράβλεψις δὲ τῶν μικρῶν ἐλλειμμάτων φέρει τὴν παράβλεψιν τῶν μεγάλων, ἢ δὲ, τὸ ἀδιάφορον, τὸ ἀνάληπτον, τὴν τελείαν φρονίαν. Κατὰ μεγάλην μᾶς δυσυχίαν τόσα οἰκεία παραδείγματα ἔχομεν, ὅσον ὀλίγον ἐκ τούτων σωφρονίζομεθα. Ἐὰν δὲ τῶρα, παραμελοῦντες τὰς τοιαύτας μικρολογίας, κατήντησάμεν εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι δυνατόν, καὶ πρέπει μάλιστα, εἶναι νὰ φιλοσοφῶμεν πανταπασιν ἀνορθόγραφοι, φανερόν εἶναι ὅτι ἐκ τῶν ἐναντίων ἀρχῶν ὀρμώμενοι, εἰς τὰ ἐναντία ἀποτελέσματα δέλομεν γένεσι καὶ εἰς τὰ μεγαλύτερα ἀκριβεῖς, φθάνει μόνον νὰ προσέξωμεν μηπως, δαπανώμενοι εἰς τὰ μὴ δέοντα, εὐριθίωμεν ἀδύνατοι εἰς τὰ δέοντα. „ Nos obsit, quod sit in tenui

labor: neque enim nisi ex minutis fiunt magna. Et ex iudicii consuetudine in rebus minutis adhibita, pendet verissime etiam in maximis vera atque accurata scientia". Τοῦτο δὲ εἶναι τόσον χειρότερον, ὅσον δίδει αἰτίαν νὰ κατηγορηται ἢ χρῆσις διὰ τὴν ἐπιβλαβὴν κατάχρησιν, πρᾶγμα συνήθεσταν εἰς παντός καιροῦ καὶ τόπου σοφιστίας.

Τὰ παραδείγματα πείθουσιν, αἷς εἶναι γνωστέον, εὐκολότερον παρά τούς λόγους. Διὰ νὰ ἀφήσω λοιπὸν τὰ τῶν παιδιῶν μας, καὶ τοῦ νεωτέρου φιλοσόφου Λεϊβνιτζίου, ὅς τις δὲν ἐκρινεν ἀνάξιον τῶν φιλοσοφικῶν του σκέψεων καὶ τὴν περὶ τῶν τοιούτων θεωρίαν (ὄρα, Collectanea Etymologica illustrationi linguar. Celt. Germ. Gall. etc. 1717), ἀρκοῦμαι νὰ σὲ φέρω τὸ παράδειγμα τοῦ κλεινοῦ Οὐόλφγιου. Ὁ φιλολογοῦτάτος οὗτος ἀνὴρ δὲν ἄκνεϊ νὰ γράφῃ εἰς τὰ Ἀνάλεκτά του σελίδας πύλλας περὶ ὀρθογραφίας καὶ ἔτυμολογίας ἐνοματίων. Περί ἀναλόγου ὑποθέσεως, μόνον ἐξετάζων, ἂν τοῦ περιουμένου κριτικοῦ τῆς Γενεύης τὸ ὄνομα βραχὺ — ἢ μακροπαρληκτῆ, „Casauhdopus oder Cassuhdopus“? (Analektion III. 290), ἔγραψε τρεῖς ὁλοκλήρους σελίδας, "Ἄν λοιπὸν εἰς Οὐόλφγιου Ἀνάλεκτα χωρῶσι τοιαῦτα, οὔτε ὁ ἐδικός μας Ἑρμῆς θέλει ἀποβάλλει, νομίζω, τὰ ἐδικά μας πρᾶξιμα δεκάμια. Τουλάχιστον, ἂν ἦναι τί μεμπτέον, θέλει εἶσθαι εἰς τὸ ἄσχορον τῆς ἀποκρίσεως, ὄχι ὁμῶς εἰς τὸ ἀξιέπαινον σου ἐρωτήμα. Ὅθεν γράφω καὶ εἰς τὸ ἐξῆς θεωρῶν, καὶ ἀκολουθεῖ, ἐρωτῶν καὶ ἀποκρινόμενος, νὰ πρᾶξις ὅσα οἱ ἀλλήλους διδάσκοντες εἰλικρινεῖς φιλῶσι ὑγιαινεῖ καὶ εὐτύχει.

Ἐν Γουττιγγῃ. 2. Ἀπριλ. 1820.

Ε. Ἀσώπιος.

ἌΓΑΘΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ἙΛΛΗΝΩΝ.

Φίλοι: Ἐκδόται.

Σκοπὸν ἔχων νὰ πέμψω εἰς ὑμᾶς εἰδήσεις χαρποκίας περὶ τοῦ σχολείου τῆς Προύσης, καὶ μὴ θέλων, ἀλλὰ καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἀποσιωπήσω ὅσους ἐπαίρους ἢ χαρὰ καὶ ἢ εὐγνωμοσύνη ὑπαγορεύουσιν εἰς ὁμοίως περιστάσις, φοβούμενος ὅ

μας νὰ μὴν κατακριθῶ καὶ ἐγὼ, ὡς ἀνόητος ἐπαινήτης καὶ πανηγυριστὴς διὰ μικρὰ καὶ ἀσήμαντα πράγματα, ἀπό τινος τῶν ὁμογενῶν δυσπαρεσουλένους εἰς ἄκρον διὰ τοὺς ὑπερβολικούς καὶ ἀναρμόζους τάχα ἐπαίρους τοὺς εἰς τὸν λόγ. Ἑρμῆν ἀναγνωσασκομένους, ἠναγκάσθην νὰ ἐμβῶ εἰς ἐξέτασιν, ἂν πρέπη, καὶ ἀφελῆ νὰ ἐπαίνωνται οἱ συεργοῦντες διὰ τὴν πρόσδον τῆς παιδείας μας, καὶ νὰ ἰδῶ ποτεῖ ἔχουν τὰ δίκαια, ὁ λόγιος Ἑρμῆς καὶ οἱ ἐπαινέται σπουδαῖοι μας, ἢ οἱ αὐτίμοι κατακριταί τῶν τοιούτων ἐπαίων. Ὅθεν πρὸς ἀνάωσιν τοῦ ἐνός, ἢ τοῦ ἄλλου μέρους, καὶ διὰ νὰ δοῦν ἴσως ἀφορμὴ εἰς ἄλλους ἰκανωτέρους νὰ ἐξετάσεν τὸ πρᾶγμα καλλίτερα, καταχωρίσατε εἰς τὴν ἐφημερίδα σας τὰς περὶ τούτου σκέψεις μου.

Ἀπὸ παντός ἀδιαφόρου ἀνθρώπου καρδίαν ἐξέρχεται θεία τις φωνὴ ἀκαταπαύτως φωνάζουσα ἑνέργει μὲ κατάρων καὶ εἰλικρινῆ ἀγάπην διὰ τὴν κοινωνίαν τῶν λογικῶν καὶ ἐλευθέρων ὄντων, διὰ τὸ μεγαλοπρεπές τοῦτο ὄλον, τοῦ ὁποίου εἶσαι ἢ ἐσὺ μέρος! τότε μόνον εἶσαι τέλειος, τότε μόνον εὐδαίμων, ὅταν λησιμονῶν τὸν ἑαυτὸν σου, ζητῆς μόνον ὅσα συντείνουν εἰς διατήρησίν σου, καὶ θεωρῆς τὴν ζωὴν σου ὡς μέσον τοῦ νὰ ἐκτελέῃς ὅσα ἐγὼ παραγγέλλω! Ἡ φωνὴ αὕτη τόσην δύναμιν ἔκαθαροτητα λαμβάνει ἀπὸ τὴν ἁρμονικὴν ἀνάπτυξιν ὄλων τῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τόσον κύρος τὴν δίδει τὸ καλλιεργημένον λογικόν, ὡς ὁ ἀνθρώπος συγχύζει τὴν ἀτομικὴν του ὑπαρξιν εἰς τὴν τοῦ ὄλου, καὶ καταντᾷ νὰ εἶναι ἐσωτερικῶς πεποισμένος, ὅτι μόνον κατ' ὅσον σοχάζεται, ἐπιθυμεῖ καὶ πράττει διὰ τὸ ὄλον, διακρίνεται οὐσιαστικῶς ἀπὸ τὰ κτήνη καὶ θεωρεῖ, ὄχι ὡς χρέος του, πολλῶ μᾶλλον ὡς ἀρετὴν, ἀλλ' ὡς τὴν οὐσίαν τρόπου τινὰ τοῦ εἶναι του, καὶ τὴν πραγματικέυσιν τῶν θεῶν νόμων, κατὰ τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ζῆ, τὸ νὰ ἐνεργῆ διὰ τὴν κοινωνίαν, καὶ ἐπομένως νομίζει χαμένον, μηδὲν, ἢ μᾶλλον ἀποφατικῶν τὸ διάστημα ἐκείνο τῆς ζωῆς, εἰς τὸ ὅποιον δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐμρανίσῃ τὸ μέρος τῆς θείας του φύσεως, καὶ τὴν πρὸς τὸ ὄλον ἀγάπην του, ἢ τουλάχιστον δὲν ἐνησχολεῖτο

να αποκατασταθῆ τὸ κατὰ δύναμιν ἰκανὸς εἰς τοῦτο. Δὲν τὸν τρομάζουν μήτε φυσικὰ, μήτε ἠθικὰ ἔναντια, ὅσον καὶ αὐτοὶ εἶναι μεγάλα· τίποτε δὲν δύναται νὰ τὸν βιάσῃ νὰ συσπλῆθῆ εἰς τὸ περιορισμένον καὶ ἀπειρωτὸν, οὕτως εἰπεῖν, ἐγώ τοι, νὰ ἀποκτηθῶνῃ, νὰ ἀρνηθῆ τὴν ἀληθινὴν του ζωὴν, ἀλλὰ μένει σταθερὸς καὶ ἀκλόνητος, καιροφυλακτῶν τὴν ἄρσιν, ἢ τὴν ἐλάττωσιν τῶν ἐναντιῶν, καὶ προσπαθῶν ὁ ἴδιος μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις νὰ τὰ ἀδυνατίσῃ, ἢ καὶ νὰ τὰ νικήσῃ, καὶ οὕτω νὰ φθάσῃ εἰς τὸ σκοπούμενον, ἢ ἀρχίσῃ δηλαδὴ νὰ φαίνεται καὶ εἰς τὰ ἔκτος ἀνθρώπου. Ὁ τοιοῦτος εἰς ὅλας τὰς τὴν κοινὴν ἀφέλειαν ἀφορώσας πράξεις δὲν βλέπει καμμίαν διαφορὰν μεταξὺ χρέους καὶ ἀρετῆς, ἀλλὰ θεωρεῖ ὅλα τὰ κοινωφελῆ ἔργα ὡς φυσικὰ, οὕτως εἰπεῖν, προϊόντα τοῦ ἀληθοῦς ἀνθρώπου, ὡς οὐσιώδεις παραστάσεις εἰς τὰ ἔκτος τῆς ὑπάρξεως καὶ ζωῆς του ὅθεν τὸ πρώτιστον καὶ κυριώτατον κινεῖν, εἰς ὅσα ὑπέρτου κοινοῦ πράττει, δὲν εὐρίσκειται εἰς τοὺς ἐπαινοὺς, εἰς τὴν δόξαν, καὶ εἰς τὰς ἀνταμοιβὰς, ἀλλ' ἐντὸς ἐαυτοῦ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, εἶναι ἡ ἴδια του αἴσθησις. Ποτὲ ἡμῶς δὲν πρέπει νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι διὰ τοῦτο ἀδιαφορεῖ διὰ τὴν περὶ αὐτοῦ τῶν ὁμοίων του καλὴν ὑπόληψιν καὶ τοὺς ἐπαινοὺς, τὴν ἔκφρασιν δηλαδὴ ταύτης τῆς ὑπόληψως· ἐπειδὴ, αὐτοῦτο δοθῆ, ἔπονται καὶ ἄλλα ὅχι μικρὰ ἄτοκα, καὶ τὸ μεγαλύτερον, ὅτι ἡ συμφωνία τῶν δυνάμεών του μὲ τὰς ἐνεργείας τῶν, καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν του μὲ τὰ ἔργα του δὲν προξενεῖ καμμίαν εὐχαρίστησιν καὶ ἡδονὴν εἰς αὐτὸν, ἐνῶ εἰς ταύτην μόνην τὴν συμφωνίαν συνίσταται ἡ καθ' αὐτὸ εὐδαιμονία του· καὶ ἀφοῦ μόνη ἡ συνειδήσις τοῦ ὅτι πράττει σύμφωνα μὲ τὴν ἔξωθεν φύσιν του ἔχῃ τοιοῦτον ἀποτέλεσμα, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ βλέπῃ ἀδιαφόρως τοὺς ὁμοίους του συνεισθινομένους καὶ γνωρίζοντας καὶ αὐτοὺς τὴν ἀξίαν του, καὶ οὕτω πολλαπλασιαζόντας τρόπον τινὰ τὴν ἴδιαν αὐτοῦ συνειδήσιν τῆς πραγματικότητος καὶ τελειότητος του; ἢ τάχα πρέπει, καὶ ἡμπορεῖ νὰ καταφρονῆ τοὺς ὁμοίους του, ἐνῶ γνωρίζῃ τὴν ἴδιαν του ἀξίαν, καὶ χαίρει διότι ἐγεννήθη ἀνθρώπος, ἐνῶ τίποτε ἄλλο δὲν βλέπῃ ἔξωχότερον καὶ θαυμασιώτερον τοῦ ὁμοίου του ἀνθρώπου; ἐνῶ τέλος πάντων εἶναι τοιοῦτος, ὅτι λογῆς ἀνωτέρω μὲ συντομίαν ἐχαρκτηρίσθη; λοιπὸν ἢ καλὴ περὶ αὐτοῦ τῶν ἄλλων ὑπόληψις τὸν εὐχαρίσσει, καὶ οἱ ἔ-

παινοὶ, ὡς ἔξωτερικὴ παράστασις τῆς τελειότητός του, ἐγείρουσι εἰς τὴν καρδίαν του αἰσθήματα ἡδονῆς καθαρῆς, καὶ ἐνδυναμοῦν περισσότερο τὴν προσπάθεισίν του εἰς τὸ νὰ ζῆ κατὰ τὴν θέαν του ἑαυτοῦ.

Ἄλλ' ἄς ὑποθέσωμεν (αὐτοὶ καὶ αἱ ἐναντίου τῆς ἀληθείας ὑποθέσεις δὲν συγχωροῦνται), ἄς ὑποθέσωμεν λέγω, ὅτι οἱ ἔπαινοι μήτε ἀφελούη μήτε εὐχαρίσσει τὰς τοιοῦτες ἐπαινούμενους· πλὴν εἶναι τάχα δυνατόν νὰ καθυποβάλωμεν τοὺς ὁμογενεῖς εἰς σιωπὴν, καὶ νὰ λείψουν οἱ ἐπαινοῦντες; ἡμποροῦμεν νὰ τοὺς ἀποκαταστήσωμεν ἀναισθητοὺς εἰς τὰ καλὰ καὶ ἀφέλιμα, καὶ ἀδιαφόρους εἰς ὅσα ἀποβλέπουν τὸν φωτισμὸν, καὶ τὴν καθ' ἑλα τοῦ γένους βελτίωσιν, καὶ νὰ τοὺς βιάσωμεν νὰ μὴ θαυμάζουσι τὸ λαμπρότερον καὶ θαυμασιώτερον τῆς φύσεως φαινόμενον, τὸν ἀνθρώπου ζῶντα; ἢ προσπαθοῦντα νὰ ζῆ, ὡς τέλειος; καὶ ἀφοῦ τοῦτο εἶναι ἀδύνατον, καὶ μάλιστα τὴν σήμερον, ὅτε ὁ ἔρωσ τῶν καλῶν καὶ ὁ ὑπὲρ τῆς παιδείας ζῆλος βασιλεύουν καὶ εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὴν καρδίαν πᾶν πλειοτέραν ὁμογενῶν μας, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ τοὺς κλείσωμεν, νὰ τοὺς φυλακώσωμεν τρόπον τινὰ μέσα εἰς τὸν ἐαυτὸν τῶν, ἐμποδίζοντες τοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκφράζουσι, καὶ νὰ αἰσθητοποιοῦν διὰ τῶν ἐπαινῶν τὴν μεγάλην χαράν των διὰ τὰ ὄρατα καὶ φιλογενῆ ἔργα τῶν συμπατριωτῶν των, καὶ τὸ πρὸς ταῦς ἰδίους σέβας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην των; τὴν ἀμάθειαν βλέπουν πολεμουμένην, τὴν βιρβαρότητα καταργουμένην, τὴν φιλοσοφίαν προσκαλουμένην καὶ ὑπερασπιζομένην! καὶ ἀπὸ ποίους; ἀπὸ ὁμογενεῖς των! ἀπὸ Ἑλλήνας! καὶ εἶναι δυνατόν νὰ κρατήσῃ τὰ χεῖλη των ἄνεργα, ἐνῶ ὡς καὶ οἱ ἄφρωνι ὀφθαλμοί των διὰ δακρύων φανερόνουν τῆς χιρᾶς καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης των τὰ αἰσθήματα; Μακρὰν, μακρὰν ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνας ἢ τοιαύτη φρικτὴ ἀναισθησία, ἢ ὁ τοιοῦτος ὀλέθριος καὶ ἀποτρόπαιος ἐγωϊσμὸς! ἀλλὰ τίς ἢ χρεῖα εὐχῶν, ἀφοῦ καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος, καὶ τὰ πράγματα ἀποδεικνύουν τραυμάτα, ὅτι πάντοτε οἱ φίλοι τῶν καλῶν, οἱ ἐνεργῶντες διὰ τοῦ γένους τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω πρόσδον θέλουν εὐρίσκει τοὺς ἐπαινετάς των; Οἱ ἔπαινοι λοιπὸν ὅχι μόνον δὲν εἶναι περιττοί, ἀλλὰ καὶ ἀφέλιμοι καὶ μήτε εἶναι δυνατόν νὰ λείψουν, ἐνόσω ὁ ἀνθρώπος εἶναι ἀνθρώπος.

“Αν ὅμως θεωρήσωμεν τὸ πρᾶγμα προσέχοντες εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὄχι εἰς ὠρισμένην τινα κατάστασιν, ἀλλ’ ὅπως τὸν βλέπομεν εἰς τὴν πείραν, καὶ καθὼς μᾶς τὸν ζωγραφίζει ἡ ἱστορία, κ’ ἐνταυτῷ ὡς πρὸς τὴν παρούσαν κατάστασιν τοῦ γένους μας, πόσους καὶ πόσους λόγους δὲν θέλωμεν εὐρεῖ ὑπὲρ τῶν ἐπαινῶν; Πλὴν τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ἀπαιτεῖ καιρὸν περισσώτερον, καὶ προσεῖτι ἡ ὁραοῦν ἀκριβοῦς ἐξέτασις τοῦ ἀνδεχόμενον νὰ λάβῃ τοιαύτην μορφήν καὶ τὴν ἐκτασιν, ὥστε νὰ μὴ εἶναι ἀρμόδια εἰς ἐφημερίδα, μῆτε εἰς τοὺς περισσώτερους αὐτῆς ἀναγνώστας· διὰ τοῦτο ἄς προστελοῦν μόνον ὀλίγα τινα τὰ ἐξῆς.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι αἰσθαντικὸς εἰς τὴν παρ’ ἄλλων τιμὴν, καὶ καλὴν περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν, ἐπομένως καὶ εἰς τὸν ἐπαινον, ὡς ἀπόδειξιν ἐξωτερικὴν τῆς αὐτοῦ, ἡθικῆς μάστιγος, τελειότητος, καὶ ἀκολούθως τοῦτο τὸ ὄνομαζόμενον αἰσθηματικῆς τὸν εὐχαρισεῖ καὶ τὸν ἠδύνει· καὶ μόνου ὅστις ἐφθασεν εἰς τὴν ἐσχάτην διαφθοράν, ὁ παντάπασιν τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀξίαν, ὡς ἀνθρώπου, μὴ αἰσθανόμενος, καὶ ἑαυτὸν μὴ σεβόμενος ἀδιαφορεῖ διὰ τῶν ἄλλων τὴν κρίσιν, καὶ δὲν τῷ μέλει τελείως, τί σοχάζεται καὶ ὀμιλεῖ περὶ αὐτοῦ ὁ κόσμος. Καὶ ἐπειδὴ ἡ τιμὴ δὲν εἶναι αἰσθητὸν ἀντικείμενον, ὡς συνισταμένη εἰς τὴν τῶν ἄλλων κρίσιν, ἀλλὰ γνωρίζεται διὰ τὸ νοῦς· διὰ τοῦτο τὸ αἰσθηματικὸν τῆς τιμῆς ἀδύνατον εἰς τὸν ἀπαιδευτὸν ἄνθρωπον· διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὰ βάρβαρα ἔθνη, ὅπου ἡ ἀληθείς τῶν πραγμάτων καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀξία δὲν γνωρίζεται, καὶ ὅπου τὸ πολὺ ἡ ἄτακτος φαντασία εὐρίσκεται μόνον εἰς ἐνέργειαν, οἱ ἀναίσθητοι ἐπαινεῖται τιμάζονται εἰς τὰς σελήνας, εἰς τοὺς ἡλίους, εἰς τὰ ἄστρα καὶ τοὺς οὐρανοὺς διὰ νὰ ἐρεθίσουν τοὺς ὄχι αἰσθαντικώτεροις ἐπαινουμένους. Καὶ ἡμεῖς δὲν πρέπει τάχα νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὴν ἀκαλλιέργησιν τοῦ νοῦς καὶ τῆς καρδίας ἐκείνους τοὺς ἀηδεσάτους, ὑπερβολικοὺς καὶ πάντη ἀναρμότους ἐπαινοὺς μερικῶν μας λογιωτῶν; ἀλλέως πῶς ἤθελαν βλέπει εἰς ἕν ὄρατον πρόσωπον, κομμητὴν φαινότατον, ἡλίον ἀκτινοβολοῦντα· εἰς ἐρωτικούς ὀφθαλμοὺς δύο λαμπροὺς φωσφῆρας· εἰς τὸν συνεργοῦντα διὰ τὴν τύπωσιν ἐνὸς βιβλίου, βραχιονίας κραταιοτάτους; καὶ τοῦτο τὸ ὑπὲρ ἀνθρώπου κράτος διατί; διὰ νὰ κινῶνται τοῦ τύπου τῆς κριτικῆς! Πῶς ἤθελαν θεωρεῖ τὴν φιλογένειαν ἡγεμόνων, ὡς

μέγαν φωσφῆρα; ὁμογενὴ φιλόπατριδα προβιβάσθεντα εἰς λαμπρὰ ἀξιώματα, ὡς Θεμιστοκλῆν ἐνταυτῷ ἢ Μιλτιάδην; καὶ ἡγεμόνα ὑποσχθέντα μόνον συνδρομὴν πρὸς σύστασιν σχολείου, ὡς ἐμφύχον ἄγαλμα οὐρανοῦ πρώτης, καὶ εἰκόνα εὐαγγελικῆς φιλοφροσύνης; Ἄν αἰσθάνοντο κ’ ἐκαταλάμβαναν τοὺς ἐπαινοὺς τῶν, ἂν ἐγνωρίζαν τὴν κατ’ αὐτὸ τῶν πραγμάτων ἀξίαν, μῆτε τὸν ἑαυτοῦ τῶν ἤθελαν δείξει τόσον γελοίου, μῆτε τοὺς ἐπαινουμένους ἤθελαν ἐκλάβει τόσον ὑπερημένους τῆς τῶν καλῶν αἰσθησέως, ἀλλ’ ἤθελαν ζητήσαι ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαινοὺς ἀρμόδιους καὶ ὑψηλοὺς. Δὲν μὲ λανθάνει ἀληθινὰ, ὅτι τὴν σήμερον οἱ περισσώτεροι ἐπαινούμενοι καὶ ἐπαινοῦντες τοιοῦτρόπως γνωρίζουν τὴν μεγάλην ἀηδίαν καὶ ἀτοπίαν τῶν τοιούτων ἐπαινῶν, ἀλλὰ κῆρυξ δὲν ἔμπορεῖ ν’ ἀρνηθῆ, ὅτι ὁ εἰς τὸ ἐπαινεῖν Ἀσιασμός οὗτος δὲν πηγάζει ἀπὸ βάρβαρον αἶμα· καὶ καθὼς εἰς ὅλας τὰς μεταβάσεις τῶν ἐθνῶν ἀπὸ μίαν ὁποιαδήποτε κατάστασιν εἰς ἄλλην νέαν φιλάττονται διὰ κάμποσον καιρὸν αἱ μορφῆαι τῆς παλαιᾶς καταστάσεως, καὶ ἀφοῦ τὸ ἐσωτερικόν τῆς, ἢ ψυχῆς, οὕτως εἰπεῖν, ἔπαυσε νὰ ὑπάρχῃ· οὕτως ἀκολουθεῖ καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν σήμερον, ὅτε μεταβαίνομεν εἰς εὐτυχέστερον αἶμα· πολλὰ ὀλέθρια συνήθειαι ἐνεκρώθησαν, μῆτε εἰς τὸ πνεῦμα μας μῆτε εἰς τὴν καρδίαν μας ἔχουν πλέον κῆμμιαν ἐπιβόριαν, καὶ ὅμως αἱ μορφῆαι τῶν διαμένουν, τὰ φάσματά των, οὕτως εἰπεῖν, μᾶς περιτριγυρίζουν ἀκόμη, καὶ προσφέρομεν εἰς αὐτὰ γελῶντες, ἢ καὶ ἀγανακτοῦντες ὄχι μίκρον σέβας· ὅμοιως καὶ οἱ Ἀσιατικοὶ ἐπαινοὶ, ἐνῶ κραίνονται εἰς ὅλους γελοιοί, ἐνῶ κἀνένα πλέον δὲν ἐξιπάξουν, κ’ ἐνῶ ὡς πρὸς τοὺς πλειοτέρους εἶναι φανερά ἀνοησίας δείγματα, ἐνῶ εἰς ἕνα λόγον ἀπέθανον, πάλιν ἡ μορφή των διατηρεῖται ἀκόμη εἰς τὸν κάλαμόν μας. Οἱ τοιοῦτοι λοιπὸν ἐπαινοὶ ὄχι μόνον δὲν δεικνύουσι ψευδές, ὅτι τὸ αἰσθηματικὸν τῆς τιμῆς τόσον περισσώτερον δυναμόνει, ὅσον καὶ τὸ λογικὸν ἀναπτύσσεται καὶ καλλιιεργεῖται, ἀλλὰ μάλιστα καὶ ἐπικυρόνουσι ταύτην τὴν πρότασιν· καὶ ἡμεῖς λοιπὸν προχωροῦντες εἰς τὴν ἡθικὴν βελτίωσιν, θέλωμεν γίνεσθαι δεκτικώτεροι τοῦ αἰσθηματος τούτου, καὶ εἰς τοὺς ἐπαινοὺς αἰσθαντικώτεροι, καὶ θέλωμεν προσπαθεῖ νὰ γινώμεθα ἀξιοὶ τῆς τιμῆς τῶν ἄλλων, καὶ ἐπομένως καλλίτεροι καὶ εἰς τὸ κοινὸν χρησιμώτεροι.

Εἰς ὅλους εἶναι γνωστὸν πόσον ἐνέργειαν ἔχουσι εἰς τὸ ἀνθρώπου τὰ παραδείγματα τῶν ἄλλων, καὶ πόσον σπάνιος εἶναι, ὅσοι πράττουσι τὰ ἐναντία τῶν κατὰ πάντων ἐπαινουμένων, τῶν τὴν κοινὴν ἀφελειαν ἀποβλεπόντων· συμφέρει λοιπὸν τὰ μέγιστα νὰ κηρύττωμεν, καὶ νὰ ἐπαινοῦμεν τοὺς καλοὺς καὶ τὰ κοινωφελῆ ἔργα, διὰ νὰ ἐξυπνώμεν εἰς ὅλους τὸ αἰσθηματικῆς τιμῆς, καὶ νὰ γίνωνται, ἂν ὄχι ὅλοι φίλοι καὶ ἐρασταί, τοῦλάχιστον τὰ κατ' ἀρχὰς ὑπερασπισταί τῆς παιδείας, ἢ τελευταῖον ὄχι ἐναντίοι. Ἐπειδὴ προσέτι ὁ ἄνθρωπος εἰς ὅλας τὰς πράξεις του ἔχει χρεῖαν καὶ τῆς συνεργείας τῶν ὁμοίων σου, διὰ τοῦτο καὶ ἂν θέλῃ νὰ πράττῃ τὰ καλά, μόνου διότι εἶναι καλά, πάλιν δὲν πρέπει νὰ νομίζῃ περιττὴν τὴν καλὴν περὶ αὐτοῦ τῶν ἄλλων ὑπόληψιν, καθ' ὅσον συντελεθεὶς εἰς ἀπόκτησιν βοηθῶν πολλῶν, ἢ καὶ εἰς ὀλιγώσευσιν τῶν ἐναντίων· διὰ τοῦτο καὶ πᾶς φιλόκαλος ὡς ἐλεύθερος ἀπὸ μικροπρεπῆ πάθου, χρεώσεται νὰ αὐξάνῃ διὰ τῶν ἐπαινῶν τὴν ὑπόληψιν τῶν τοιούτων ἀνδρῶν. Τελευταῖον καὶ ἡ ἰσορία καὶ ἡ καθημερινὴ πείρα μᾶς βεβαιοῦν, ὅτι πολλὰκις ἄνθρωποι, ὄχι μόνον ἀδιάφοροι διὰ τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν βελτίωσιν τοῦ ὅλου, ἀλλ' ἴσως καὶ ἐχθροὶ τῆς δόξης τῶν ἄλλων ἐνεργοῦν διὰ τὴν κοινὴν ἀφελειαν, παραβλέποντες ἐνίοτε ὡς καὶ τὸ ἴδιον συμπεριεόν, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ δοξασθοῦν περισσότερο ἀπὸ τοὺς λοιποὺς, καὶ νὰ φανοῦν ἀνώτεροι τῶν ὁμοίων των· ὅθεν καὶ κατὰ τοῦτο ἡ φρόνησις δὲν πρέπει νὰ καταδικάζῃ τοὺς ἐπαινοὺς, καὶ μάλιστα εἰς ἐποχὴν, ὅτε δὲν ἔχομεν κἀνεὶν κρόνον ἀπὸ τὴν δοξομανίαν.

Ἄν δὲ οἱ ἐπαινοὶ μᾶς κλίνουσι, ἢ καὶ κατανοῦν ἐνίοτε εἰς ὑπερβολὴν, τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μᾶς φαινεταί παράξενον, καὶ μήτε νὰ τὰ ἀποφυγῶμεν, καθὼς εἶδαμεν, ἢ μπορούμεν καὶ συμφέρει· αὐτὸν τὸν τρόπον τοῦ ἐπαινεῖν ἔχομεν ἀναχεύμας, δι' αὐτοῦ πρέπει νὰ ἐνεργήσωμεν πρὸς τὴν βελτίωσιν, ἐν ὅσῳ βαθμηδὸν νὰ βελτιωθῇ καὶ οὗτος· διότι ὅλαι αἱ εἰς τὸ βέλτιον μεταβολαὶ τῶν ἐθνῶν ἐνεργοῦνται διὰ τῶν εἰς αὐτὰ εὐρισκομένων μέσων, τὰ ὅποια ἀντιερόπως μεταβάλλονται κατὰ τὴν φύσιν των εἰς τὸ καλλίτερον. Ἐπειτα δὲν πρέπει νὰ ἀρνηθῶμεν, ὅτι ἐνίοτε οἱ φαινόμενοι ὑπερβολικοὶ ἐπαινοὶ εἶναι ἀλόγως καὶ εἰλικρινῆς παράξενος τῶν αἰσθημάτων τοῦ ἐπαινοῦντος· ὅτι πολλὰκις, ἂν ἐξετάσῃ τινὰς τὸ πρᾶγμα ἀκριβέ-

ρον, εἶναι πολλὰ μέτριοι καὶ τοῦ δέοντος κατώτεροι, καὶ ὅτι κἀβημίαν φορὴν ἢ ὑπερβολήτων εὐρίσκειται εἰς ἰδιαιτέρας σχέσεις, καὶ σκοποὺς τῶν κατακρινόντων αὐτοὺς. Ἄς συγχωρηθῇ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦτου νὰ μακρολογήσω ὀλίγον.

Εἰς παραδείγματος χάριν ὁμογενῆς, ὁ ὅποιος κυριεύεται ἀπὸ τὰς μεγίστας ἰδέας πατριδος, φωτισμοῦ, κοινῆς εὐτυχίας κ. τ. λ. αἰσθάνεται ζωηρότατα τὴν κατάστασιν τοῦ γένους μᾶς· ὁ ὅποιος εἶναι πεπληροφορημένος, ὅτι ἡ πρώτη αἰτία εἶναι ἡ ἀμάθεια, καὶ μόνη ἡ φιλοσοφία δύναται νὰ θεραπεύσῃ τὰ πάθη μᾶς, καὶ γνωρίζει καὶ ἀπὸ τὸν ἄρθρον λόγον καὶ ἀπὸ τὴν πείραν πόσον συνεργοῦν εἰς τὴν ταχίαν τῶν φώτων διάδοσιν καὶ ὀλίγοι σοφοὶ διδάσκαλοι, ὅτι ἡ μόρφωσις τῶν τοιούτων διδασκάλων εἶναι ἡ οὐσιωδεσάτη συνθήκη εἰς τὴν καλλιέργειάν μᾶς, εἰς, λέγω, τοιοῦτος ὁμογενῆς βλέπων διὰ πρώτην φράσιν ἡγεμόνας νὰ πέμπουσι εἰς τὴν πεφωτισμένην Εὐρώπην δύο καὶ τρεῖς νέους μὲ τὰ ἀναγκαῖα πρὸς σπουδὴν ἐξοδα, νὰ ἐργασθῶν ποῖοι οἱ ἐνδεεῖς σπουδάζοντες, καὶ βοηθοῦντες αὐτοὺς μὲ ἐτήσιον ἀποστολὴν τῶν ἱκανῶν χρημάτων νὰ μὴ τοὺς ἀρίστους νὰ γνηοῦν θύματα τῆς ἐπαράτου πτωχείας, ἢ ὅποια φεῦ! μᾶς ὑξέρισσε καλοὺς καὶ ἀξιολόγους νέους (*). ἄδυνατεῖ νὰ μὴν

(*) Πῶς εἶναι δυνατόν εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν νὰ μὴν κλαύσω διὰ τὸν ἐκ τῆς πτωχείας ἄωρον θάνατον τοῦ Γεωργίου Μαυροῦ; Οὗτος ὁ εἶς Ἀρμενακίαν ἀξιόλογος νέος αἰσθάνετο παιδιόθεν μεγάλην κλίσην εἰς τὴν ζωγραφικὴν· ἀφοῦ δὲ ἐπαιδεύθη ἱκανῶς εἰς τῆς πατρίδος τὴν σχολείαν, κ' ἐγνωρίσθη τὴν μεγάλην τὸν ὡραίων τεχνῶν ἐπιήρσιαν εἰς τὸν ἐξευγενισμόν τῶν ἐθνῶν, καὶ τὸ ἀδιαχώριστον αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς φιλοσοφίας, κ' ἐνταῦτα ποῖος πρέπει νὰ εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς παντὸς Ἑλληνοῦ, τότε ἡ εἰς τὴν ζωγραφικὴν κλίσις μεταβλήθη εἰς μετὰ λόγου ἔρατα, καὶ νικήσας ὅλα τὰ ἐμπόδια, ἀπῆλθεν εἰς τὴν σοφὴν Κεῦρώπην. Ἐκκαταγίνετο λοιπὸν εἰς τὴν τέχνην του μὲ ἐνθουσιασμόν, καὶ μεγάλην πρόοδον, μὴν ἀμελῶν ὅμως καὶ τὰ λοιπὰ μαθήματα, ὅσα συντελοῦν τὰ μέγιστα εἰς μόρφωσιν παπαιδευμένου ζωγράφου, ἱκανοῦ νὰ αἰσθάνεται καὶ νὰ ἄννησθαι τὴν φύσιν ταύτης τῆς ἡμιαύτης τέχνης καθ' ὅλας τὰς σχέσεις της, νὰ ἡξέυρη τὰς προόδους της, καὶ ἀξίον νὰ τὴν διδάξῃ εἰς τοὺς ὁμογενεῖς του ὡς τοιαύτην, καὶ ὄχι ὡς ἄπλαν ἔργον τῶν χειρῶν. Ἄλλ' εἰς τὸ μέγιστον τοῦ σταδίου του κατατρεχθεὶς ἀπὸ τὴν τύχην ὁ πατήρ του τὸν ἀφῆσεν εἰς πάντῃ ἄνδειαν, καὶ ὅμως ὁ πρὸς τὴν Πάτριδα ἔρας, ἢ Ἑλληνικὴ φιλοτιμία τὸν ἀπέδρασαν ἀνώτερον τῆς

Σωρήση τὸ πρᾶγμα ὡς μεγάλο, καὶ μάλικα ζητιζόμενος
 πόσῃ ἔχουν τὴν ἐπίβροια τὰ φρονήματα καὶ τὰ ἔργα τῶν ἰ-
 σχυούτων καὶ ἡγεμόνων, καὶ καθ' ὅσου πολλοὶ καὶ μεθ' ὄνα-
 μιν πάσχουν νὰ τοὺς μιμῶνται· κατὰ διὰ τῆς φαντασίας του
 εἰς μέλλον ἔνδοξο καὶ λαμπρὸν, ἐλευθερὸν ἀπὸ τὴν βαρβαρό-
 τητα καὶ ἀμάθειαν, καὶ τὰ ὀλέθρια τούτου ἀφροντα ἀποταλέ-
 σματα, καὶ ἐπειδὴ ζῆ διὰ τὸ ὄλον, καὶ ὄχι διὰ τὸ περιωρι-
 σμένον καὶ προσωρινὸν ἄτομόν του, ζῆ ἀκολουθῶν καὶ εἰς τὸ

σκληρὰς τύχης, καὶ τὸν ἐμπόδιον νὰ ἀπιστήσῃ ἀτάλῃς εἰς τὴν τέχνην του,
 καὶ ἀνάξιος νὰ δουλεύσῃ τὴν πατρίδα ὡς γνήσιος καὶ φιλόσοφος υἱὸς τῆς,
 εὐχρηστύμενος δηλαδὴ νὰ μεταχειρίζεται τὰ ὅσα ἔμαθε μετ' ἄλλους ἀνάξιοις
 ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος πρὸς μόνην τὴν ἰδίαν του ἠφέλειαν. Κατέφυγε λοιπὸν
 εἰς τὴν πλέον αὐστηρὴν σκληραγωγίαν, κ' ἀκοπίαζεν ὑπὲρ τὸ μέτρον διὰ νὰ
 πορτίσῃ τὰ πρὸς τὴν σωματικὴν ὑπερξίαν ἀναγκαῖα, ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν
 τὸ σῶμα ἐν καὶ ἐκ φύσεως ἀδύνατον, καὶ διὰ τὴν ζωγραφικὴν ὄχι τόσον
 ἐπιτήδειον, δὲν ἠμπόρυσεν ἕως τέλους νὰ ὑπερστήσῃ πικρῶς τὸν ἰσχυρότα-
 τον νοῦν καὶ τὴν ἀνδρικὴν του καρδίαν, ἀλλὰ περὶ τὰ τέλη τοῦ σπυρίου του
 ἤρχισεν τὸ σῆθος νὰ ἀδυνατῇ, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἀπομακρύνῃ τὰ αἶμα,
 ἐγεννήθη αἰμαπτυσία, καὶ αὕτη ἂν καὶ ἀπαξ καὶ δις ἰατροθευθῇ, διὰ τὴν
 ἐξαικολουθούσαν ὁμῶς ἀνησυχίαν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, καὶ διὰ τὴν
 ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων μέσων πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν σωματικῶν παραγγελιῶν τῶν
 ἰατρῶν, μετέβη εἰς φθίσιν, καὶ εἰς διάσπασμα δύο ἢ τριῶν μηνῶν ἀγλύτωσεν
 ἀπὸ τῆς ἀνάτου ἀσθυναίης τὰ βράσκα. Ἄχ φίλε Μανδᾶ! διατί νὰ μὴν ἡ-
 γημονεύουν τοιοῦτοι ἄγρυπνοι ὑπὲρ τῶν καλῶν ἡγεμόνες, ὅταν ἡ φιλοπατρία
 σου ἐπάλευε μετ' τὴν φοικτὴν ἐκείνην παιδείαν σου! σὲ ἀρπάξεν αἰώρως ὁ θά-
 νατος εἰς τὸ τέλος τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων σου κόπων! ἀφῆσες ὄχι μόνον εἰς
 τοὺς φίλους σου, ἀλλὰ καὶ εἰς ὄσους ἀπίως σὲ ὀνειδίξαν λυπηρὴν ὑπαρξογή-
 τον! Ἦ Πατρίς σὲ ὑπερήθη, καὶ κατὰ τὸ παρὸν δὲν ὄχι ἄλλον υἱὸν νὰ
 τὴν προσφέρῃ τὰς αὐτὰς ἐκδουλεύσεις. Ἀλλὰ τί λόγος; διὰ τὴν Πατρίδα
 ἕξῃς, τὴν Πατρίδα εἶχες κύριον σκοπὸν τῆς ζωῆς σου, λοιπὸν δὲν ἀπάθα-
 νες! ἕξ μέγα εἰς τὴν φιλίαν σου τὰς καρδίας! ὡς καὶ κατὰ ἀπὸ τῶν ἕξῃς χι-
 ματα ἀνεργαίης διὰ τὸν ἐξευγενισμόν τῶν ὁμογενῶν σου! αἱ μεγάλα ἰδία σου,
 αἱ εἰς αὐτὰς ἀνταποκρινόμεναι ἐπιθυμίαι σου, δὲν ἀπάθαναν, μήτε ἦσαν δυ-
 νατὸν ν' ἀποθάνουν· ἀμεταγγίσησαν εἰς τὴν φιλίαν σου τὰς ψυχάς! καὶ ἂν
 τὸ κυματὸν εἰς ὄλον τὸ γένος ὑπὲρ φωτισμοῦ πνεύμα δὲν γεννήσῃ μετ' ὀ-
 λίγον ἄλλαν ὁμοίόν σου, ἡ ἑσὺ ὁμῶς φίλτα θελεῖς προσπαθήσῃς εἰς τὸ ν' ἀξιο-
 θῶμαι ἄλλον Μανδᾶν!

μέλλον, καὶ χαίρεται τὰ ἐκ τοῦ φωτισμοῦ καλᾶ μαζὶ με-
 τοὺς μεταγενεστέρους. Θέλω λοιπὸν νὰ φανερώσῃ τὰ αἰσθη-
 ματα καὶ τὰς ἰδέας του, καὶ νὰ ἐκφρασθῇ ὄχι μόνον ἀρμο-
 δίως, ἀλλὰ καὶ μετ' ἄριστον τρόπον, ὡς νὰ ἐγείρῃ καὶ εἰς ἄλλους ὀ-
 μοια αἰσθημάτα, ἢμπορεῖ νὰ εἴπῃ περὶ τῶν τοιούτων ἡγεμό-
 νων. Σεῖς εἶσθε τῶν ἔνδοξοι καὶ ἀληθεῖς ἡγε-
 μόνες! ζητεῖτε τὴν δόξαν, ὄχι εἰς τὴν ἐκ τῆς
 τύχης ἐξωτερικὴν λαμπρότητα, ὄχι εἰς τὴν δὲν
 τυχαίαν τῶν ἄλλων, ὅπου ἀντὶ δόξης εὐρίσκεται
 καταρα καὶ κατασχύνη, ἀλλ' εἰς τὴν εὐτυχίαν
 τοῦ ὄλου, εἰς τὸν ἐξευγενισμόν τῶν ὁμογενῶν
 σας, ὅπου ἔχει τὸν θρόνον τῆς ἢ ἀληθείης καὶ ἀ-
 θανάτου δόξα· ἢμπορεῖ νὰ εἴπῃ καὶ ἄλλα ἀνάλογα· ὅθεν
 οἱ μὴ αἰσθανόμενοι ὡς αὐτὸς τὴν ἀληθῆ κατὰσασιν τῆς γένους, οἱ
 μὴ γνωρίζοντες τὴν μεγάλην τῶν φώτων δύναμιν, οἱ περιωρι-
 σμένοι εἰς μόναν τὰς κισθήσεις, καὶ ἀδυνατοῦντες μήτε τὸ
 παρὸν νὰ ἐννοήσουν, μήτε εἰς τὸ μέλλον νὰ προχωρήσουν,
 θέλουν ἰδεῖ τὰ τοιαῦτα ἔργα τῶν ἡγεμόνων, ὡς μικρὰ καὶ
 ἀσημαντα (*), καὶ θέλουν κατακρίνει, ὡς καὶ αὐτὴν τὴν
 πλέον πικρὴν ἐκφρασιν τῶν αἰσθημάτων τοῦ ἐπαινουῦντος ὡς ἐ-
 παίνους ἀναρμόζους καὶ ὑπερβολικοῦς.

Ἄν δὲ συγκρίνῃ τινὰς τὸν τοιοῦτον ἡγεμόνα, τὸν προ-
 λαμβάνοντα τὰς τῶν ἐνδεῶν σπουδαζόντων παρακλήσεις, με-

(*) Δὲν εἶναι παράξενον ἂν τινὰς, θέλων νὰ δείξῃ μικρὰν τὴν τοιαύτην
 συνδρομήν, ἀντιπροβάλλῃ τὰ ἕξῃς· διὰ ποῖον σκοπὸν βοηθοῦν τοὺς σπουδα-
 ζοντας οἱ ἡγεμόνες; ἂν διὰ τὸν φωτισμὸν τοῦ ὄλου γένους, διατί ὑποφέρουν
 νὰ βλέπουν εἰς τοιαύτην κατὰσασιν τὰ σχολεῖα, τῶν ἐποίων τ' βελτισίας ἐξ-
 ἠρητηται ἀπὸ τὴν θέλησίν των; ποῖον καρπὸν εἶδαμεν ἕως τώρα ἀπὸ τὸ
 σχολεῖον τοῦ Ἰαίου; καὶ ποῖον ἠφέλειαν ἢμποροῦμεν νὰ ἐλπίσωμεν ἐνόςῃ
 δὲν μεταρρυθμισθῇ ἐξ ὀλοκληρῶν; Καὶ τὸ σχολεῖον τῶν Βουκουρεσίων τί κα-
 λὸν ἐπροξόνησεν εἰς διάσπασμα τόσων χρόνων; Ἀληθεῖς οἱ λόγοι οὗτοι ἠθέλω
 εἶναι κάμποσον ἰσχυροὶ, ἂν δὲν ἐπροβάλλοντο εἰς τὸ πρῶτον σχολεῖον ἕτος τῆς
 ἡγεμονίας των, πῶρα ὁμῶς δὲν διαφέρουν ἀπὸ σοφίσματα, ἐπειδὴ εἶναι δυσ-
 κολώτατον νὰ εὐρίσκαται τοιαύτη ἀντίθεσις εἰς τοὺς σκοποὺς καὶ εἰς τὰ ἔργα
 ἑνὸς φιλογενῶν καὶ φρονήμων.

τὸν Αὐγούστου, καὶ τὸν φιλόμουσον καὶ φιλογενῆ ὑπουργόν του μετὰ τὸν φίλον καὶ σύμβουλον τοῦ Αὐγούστου Μαικῆναν, εἶναι τάχα αὕτη ἡ σύγκρισις ἔπαινος ὑπερβολικός, ἔπαινος, καθὼς εἶπαν, παραξηλωμένος; ἄς ἰδῶμεν ἂν ἐπὶ πρᾶγμα ἔχη οὕτω. Ὅλον τὸ μεγαλεῖον τοῦ Αὐγούστου δὲν εἶναι κυρίως ἄλλο, εἰ μὴ ὅτι ἢ διὰ τῆς ἰδίας του ἀνδρίας καὶ ἀξιότητος, ἢ τὸ ἀληθέστερον διὰ τρόπον ὁδίων, ὑποκρίσεως, καὶ διὰ τῆς ἐπιτηδεϊότητος νὰ μεταχειρίζεται πρὸς τοὺς σκοποῦς του τὰ λαμπρὰ προτερήματα τῶν ἄλλων, καὶ νὰ οἰκειοποιῆται τὴν ἐξ αὐτῶν δόξαν, ἐκατόρθωσεν εἰς ἐποχὴν μάλιστα, ὅπου ἦτον σχεδὸν πάντα ἐσθεσμένον τὸ παλαιὸν Ῥωμαϊκὸν πνεῦμα, νὰ νικήσῃ ὅλους τοὺς ἐχθρούς του, καὶ τοὺς ἐπιλοίπους ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐνθουσιασᾶς, καὶ οὕτω νὰ ἀναβῆ εἰς τὸν ἀνώτατον τῆς ἐξουσίας βαθμὸν. Ἀλλὰ κατὰ τοῦτο, ὅσα μέγαν ἢ μέτριον καὶ ἂν φαντασθῶμεν τῶν Αὐγούστου, ὁποιαδήποτε σύγκρισις τοῦτου μετὰ τὸν ἡγεμόνα, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ λόγος, εἶναι κατὰ πάντα ἄτοπος, διότι ὅλαι αἱ σχέσεις, ὅλαι αἱ περιστάσεις εἶναι ὄχι μόνον διαφορετικαί, ἀλλὰ σχεδὸν καὶ ἐναντία ἔπειτα μῆτε ὁ εἰς τὸν λόγ. Ἐρ. ἐπαινήτης εἶχε τοιοῦτον σκοπὸν, ἀλλ' ἀπέβλεπε κυρίως τὴν ὑπεράσπισιν, τὴν ὅποιαν ἐδείξεν ὁ Αὐγούστος εἰς τοὺς σοβαροὺς ὁμογενείσ του, καὶ τὸν πραγματικὸν ζῆλον ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ, ὡς ἀναγκαίως συνήκης τῆς ἀληθοῦς δόξης καὶ τῆς εὐτυχίας τῶν ἐθνῶν. Ἀλλ' ἢ Ἰσορία δὲν κηρύττει τοιοῦτον τοῦ Αὐγούστου, καὶ ἂν ποτὲ συγκάτενευσεν αὐτὰς νὰ δειχθῆ εὐνοὺς εἰς τινὰς τῶν πεπαιδευμένων καὶ μάλιστα ποιητῶν, τοῦτο χρεωσέεται ὄχι εἰς τὸ πρὸς αὐτοὺς σέβας, καὶ εἰς τὰ φρονήματά του ὑπὲρ παιδείας, ἀλλ' εἰς τὴν παρακίνησιν ἄλλων, φρονιζόντων διὰ τὴν ἐκ τῶν ἐπαίων τῶν πεπαιδευμένων προξενουμένην σύστασιν καὶ αὔξησιν τῆς ὑπαλήφειας καὶ δυνάμεώς του. Ἡ σύγκρισις λοιπὸν τοῦ ἡμετέρου ἡγεμόνος, καὶ παντός Ἑλληνος συνεργουῦντος ἀμέσως, ἢ ἐμμέσως διὰ τὸν φωτισμὸν τῶν ὁμογενῶν του, μετὰ τὸν Αὐγούστου, ὄχι μόνον δὲν εἶναι ὑπερβολικός ἔπαινος, ἀλλὰ καὶ τοῦ δέοντος κατώτερος.

Ἀλλ' ἴσως ἢμπορεῖ νὰ εἰπῆ τινὰς, ὅτι ὁ ἐπαινήτης ἔπαινε εἰς ὑπερβολὴν ὄχι διότι ἐσύγκρισε τὸν Αὐγούστου μετὰ τὸν ἐδικόν σου ἡγεμόνα, ἀλλὰ διότι ἠθέλησε νὰ παραβάλλῃ τὸν ὑπουργόν του μετὰ τὸν Μαικῆναν. Ἀληθινὰ, καὶ οἱ παλαιοὶ καὶ

οἱ νεώτεροι κηρύττουν τὸν Μαικῆναν καὶ ὡς τὸν μέγιστον ὑπερμασπιστὴν τῶν ἐπιστημῶν, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ὄνομά του θεωρεῖται ὡς ὁ πλέον ἐξοχος καὶ λαμπρότερος τίτλος ὄλων τῶν φιλομούσων πολιτικῶν ἀνδρῶν· ἀλλ' ὅταν τινὰς κρίνῃ τὸ πρᾶγμα χωρὶς πρέληψιν, εὐρίσκει, ὅτι ἡ τοιαύτη ὑψώσις του εἶναι μεγάλη ὑπερβολή. Ποίαν μαρτυρίαν ἢμποροῦμεν νὰ φέρωμεν ἀπὸ τὴν Ἰσορίαν, ὅτι ὁ Μαικῆνας ἔπραξε ποτὲ, ἢ ἠθέλησε νὰ πράξῃ σύμφωνα μετὰ τὰς μεγάλας ἰδέας, ἀπὸ τὰς ὁποίας κυριεύονται οἱ ἀληθεῖς τῶν φάτων ὑπερμασπισταί; Ναί, εἰς τὴν τράπεζάν του ἐνοσιμεῦετο νὰ ἔχη ποιητὰς, ἀνθρώπους ἀγχύσιος καὶ ἀσείους, καὶ παντὸς εἶδους πεπαιδευμένους (ὅταν ἦσαν σύντροφοι καλοὶ), ἐζήτει τὴν συναναστροφὴν των, καὶ κατ' εὐκαιρίαν ἐσύστενε αὐτοὺς εἰς τὸν Αὐγούστου· πλὴν εἶναι τοῦτο ὑπεράσπισις τῶν ἐπιστημῶν, ἀξία νὰ προσβάλλεται ὡς τὸ τελειότατον παραδειγμα, τὸ ὁποῖον μόλις ἢμπορέσαν νὰ ἀκολουθήσουν ἄνδρες ἐνεργήσαντες μετὰ ζῆλον διὰ τὴν ἐκ τῆς παιδείας βελτίωσιν ὁλοκλήρων ἐθνῶν; Ἄν δὲ ἀληθεύῃ καὶ ἡ γνώμη μερικῶν σοφῶν, τῶν ὁποίων τὸ κύρος δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητον, ὅτι ἢ πρὸς τοὺς πεπαιδευμένους καὶ κατ' ἐξοχὴν τοὺς ποιητὰς καὶ ἱστοριογράφους φίλια του, καθὼς καὶ ἢ πρὸς τὸν Βαθύλλον ὑπερμέτρος ἀγάπη του, δὲν εἶχε κανένα σκοπὸν ἀξιοπαινον, ἀλλὰ κυρίως τὴν εὐχαρίστησιν τῆς φιληδονίας του, καὶ τοῦ χαύνου χαρακτῆρος του, καὶ τὴν ἀφέλειαν τοῦ Αὐγούστου, τότε ποῖος ἤθελε τολμήσει νὰ τὸν ὀνομάσῃ ὑπερμασπιστὴν τῶν ἐπιστημῶν, νὰ τὸν δώσῃ τίτλου τέσου ἐνδοξου καὶ λαμπροῦ; Ἐχάρισεν ἀληθινὰ ἐν ὑποσητικὸν τὸν Ὀράτιου, κ' ἐβόηθησε τὸν Βιργίλιου νὰ ἐξαμαυποκλήσῃ τὸ ἐδικόν του· ὡς πρὸς ἄνθρωπον ὅμως, τὸν ὁποῖον ὁ Αὐγούστος ὑπὲρ τὸ μέτρον ἐπλούτισε, τὸ πρὸς τὸν Ὀράτιου δῶρον ἦτον μικρὸν καὶ ἀσήμαντον; ὁ δὲ Βιργίλιος δι' ἄλλο δὲν ἐχρεώσῃ καμμίαν χάριν εἰς αὐτὸν, παρὰ μόνον ὅτι ἐράνη δίκαιος. Εἰς ὅλα ταῦτα τί περισσότερον βλέπομεν, ἀπ' ὅσα ἔκαμαν μετὰ καὶ πρὸ αὐτοῦ κάμπολλοὶ δυνατοὶ καὶ πλούσιοι; Καλὰ, πλὴν δὲν πρέπει νὰ πιεσώσωμεν τὸν Μαρτιάλιου λέγοντα, ὡς φανόσιν Μαικῆναι καὶ δὲν θέλουν λείψαι Φλάκκοι καὶ Μάρωνες; ἔχῃ ἀναμφιβόλως, ἂν δὲν θέλωμεν νὰ φανώμεν παντάπασι ἀκριτοί· οἱ μεγαλοφυεῖς ἄνδρες δὲν γεννῶνται ἀπὸ τὰς προσαγὰς καὶ τὰ θελήματα, καὶ ἀπὸ τοὺς θεσσαυροῦς

τῶν βασιλέων καὶ δυνατῶν, ἀλλ' ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ ἔθνους· καὶ ὁ Μαικήνας ὄχι μόνον δὲν συνειζέφερε τέλειος εἰς τὸ νὰ μορφοθῶν οἱ Ὀρίτιοι καὶ Βιργίλιοι, ἀλλὰ καὶ μάλι-
 ца ἂν ἔλειπεν ἡ φιλία του, ἢ ἀπλῶς ἡ ἐπιβροχία, ἤθελεν εἶ-
 ναι ἀνώτεροι τοῦ ἑαυτοῦ των, καὶ πολὺ ἐνδοξότεροι, γεννη-
 τες ἐλευθέρως ἄξια τῶν μεγάλων καὶ ἐξόχων προτεριμάτων
 των, καὶ μὴ σενοχωρούμενοι νὰ συγκαταταχθῶν μεταξύ τῶν
 κολάκων· καὶ διὰ ποίαν ἄλλην αἰτίαν ὁ Βιργίλιος, ὅταν ἐ-
 πλησίασεν εἰς τῆς ζωῆς του τὸ τέλος, παρήγγειλε νὰ καύσων
 τὴν Διωμαδα του; ὄχι βέβαια διότι ἐκρίνεν ἀτελὲς τὸ ποίημα
 τοῦτο, εἰς τὸ ὅποιον ἐδαπάνησε τόσους χρόνους, ἀλλὰ δι' ἄλ-
 λας αἰτίας (*), καὶ κατ' ἐξοχὴν διότι βλέπων, ὅτι ὁ Αὐγου-
 ρος μετὰ τὴν εἰς Ἄκτιον μάχην ἐγινε μονοκράτωρ τοῦ βασι-
 λείου, καὶ ἐχάθη πᾶσα ἐλπίς διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐλευ-
 θρίας, ἐλυπεῖτο καὶ μετενόει, διότι ὤφισε τόσον πολλὰ ἄν-
 θρωπον, ὁ ὅποιος ἐκρήμνισεν εἰς τὸν τάφου τὴν ἐλευθερίαν,
 καὶ ἐφοβήτο νὰ μὴ συναριθμηθῆ με τοὺς πλέον χαμερπεῖς κό-
 λακας ἀπὸ τοὺς ἐτι λειπομένους πατριώτας, καὶ ἀπὸ τοὺς με-
 ταγενεστέροις. Ἡ σύγκρισις λοιπὸν μετὰ τὸν Μαικήναν παντὸς
 φιλομούσου ἀνδρὸς, πολιτικὴν ἔχοντος δύναμιν, δὲν εἶναι ἔ-
 παινος ὑπερβολικὸς, καὶ ἂν ἔλιπεν ἡ μαγία τῶν ἰσορικῶν ὀνο-
 μάτων, κανεῖς δὲν ἤθελε τὴν μεμφοῖ ὡς τοιαύτην· ἀλλ' ἐ-
 παιδιὰ αὐτὰ παριστάνου εἰς τοὺς μὴ ἀκριβῶς καὶ μετὰ τὴν ἀπαι-
 τουμένην κρίσιν τὴν ἰσορίαν συμβουλευομένους ἐννοίας συγκε-
 χυμένας καὶ ἀπροσδιορίζουσ, τὰς ὁποίας ἡ φαντασία μαρφίνει
 κατὰ τὴν ἀρέσκειάν της, μεγεθύνει καὶ ὑψίνει ὑπὲρ τὸ μέτρον,
 διὰ τοῦτο ἐξηπκαζόμεθα ἀκούοντες τα, καὶ ἀκολουθῶς ἀπα-
 τώμεθα καὶ ὡς ἐπαινεταί, καὶ ὡς κατακριταί τῶν ἐπαινετῶν.
 Τελευταῖον ἡ ὑπερβολὴ τῶν ἐπαινῶν πηγάζει, καθὼς ἀ-
 νωτέρω ἐσημειώθη, καὶ ἀπὸ ἰδιαίτερης σχέσεως καὶ σκοποῦς,
 καὶ μάλιца ἀπὸ τὴν ἀβλιότητα μερικῶν ἀνδραρίων, τὰ ὅποια
 διὰ τὴν μεγαλιότην ἄγνοσαν καὶ μαορίαν, διὰ τὴν ἀμετρον
 φιλαυτίαν των τυφλώττου καὶ εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα, κατα-
 φρονοῦν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, φαντάζονται, ὅτι ὑπερέχουν

(*) Ὁ Bartenstein εἰς τὴν διατριβήν του Cur Virgilius moriens
 Aeneida comburi iussit? ἀπέδειξε τὴν γνώμην ταύτην μετὰ λόγους ἰσχυ-
 ροτάτους ἰδὲ καὶ εἰς τὸ Real . Schullexicon τῶ Funko τὸ ἔργον Virgilius.

ὅλους τοὺς ἄλλους, ὅτι εἶναι ὑπὲρ ἀνθρωπον κατεσκευασμέ-
 νοι, καὶ ἀκολουθῶς μόνον αὐτοὶ δύνανται νὰ γνωρίζουν καὶ
 νὰ πράττουν τὰ καλά καὶ μεγάλα, τὰ δὲ τῶν ἄλλων εἶναι
 μηδαμινὰ, ἐπομένως καὶ οἱ πλέον δίκαιοι ἔπαινοι φαίνονται
 εἰς αὐτοὺς δὲ τοὺς ἡμιθέους ὑπερβολικοὶ, καὶ κηρύττονται ὡς
 τοιοῦτοι. Ἴδου λοιπὸν πῶς οἱ ἔπαινοι, καὶ χωρὶς νὰ εἶναι,
 φαίνονται πολλάνκις ὑπερβολικοὶ, καὶ πῶς ἐνίοτε, καὶ χωρὶς νὰ
 φαίνονται, καταδικάζονται ὡς τοιοῦτοι.

Ἐκ τῶν προηγουμένων συνάγεται, ὅτι οἱ ἔπαινοι εἶναι
 καὶ ἀφέλιμοι, καὶ ἀναγκαῖοι καὶ μὴτε ἡμποροῦν νὰ λείψουν·
 ὅτι πρέπει ἀληθινὰ νὰ εἶναι ἀνάλογι μετὰ τὴν ἀποτελεσμένην
 ἀφέλειαν, ἀλλ' ἡ ἀναλογία αὕτη διὰ τὴν διαφορὰν τῶν ἀν-
 θρωπων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προσδιορισθῆ ἀκριβῶς· ὅτι ἀπὸ
 τῶρα δὲν εἶναι εὐκόλον, καὶ μὴτε ἴσως συμφέρον νὰ ἀποφύ-
 γωμεν ὅλοι μας τὴν ἐκ τῆς ὑπερβολῆς ἀηθίαν καὶ βαρβαρότη-
 τῶν, κ' ἐνῶ μάλιца τὰ συμφέροντά μας πραγματικῶς δὲν
 περρίζονται· ὅτι ὅλοι οἱ φρόνιμοι καὶ φιλόκαλοι συμφέρει,
 κ' ἔχουν χρέος νὰ ἐπαινοῦν τὰ κοινωφελῆ ἔργα, καὶ τοὺς ἐν-
 εργοῦντας διὰ τὴν παιδείαν τοῦ γένους, κτλ. κτλ.

Ὀλίγον ἔλειψε, φίλοι ἐκδύται, νὰ λησμονήσω παντά-
 πασι πόσον ὁ τόπος τῆς ἐφημερίδος σας εἶναι πολύτιμος, καὶ
 νὰ φανῶ, ὅτι ἀψήφησα τὸ πρὸς τοὺς ἀναγνώζας σέβας· ἀλλ'
 ἴσως με συγχαρήσουν, ὅταν σεχασθοῦν, ὅτι καθὼς πέρυσσι
 ὁ Δ. Ἐ. ἠναγκάσθη νὰ ἀθωωθῆ κατὰ τῶν κατηγορούντων αὐ-
 τὸν ὡς ἐχθρὸν τῆς δόξης τῶν ὁμογενῶν, ὡς ὑβριστὴν ἔθνου τοῦ
 γένους κτλ. οὕτω καὶ τῶρα ἔπρεπε, ἂν ὄχι νὰ δικαιολογηθῆ
 κατὰ τῶν κατακρινόντων αὐτὸν ὡς κολάκα καὶ πάνηγυριστὴν,
 τοῦλάχιστον νὰ προσάλη, ὅτι ἤθελεν εἶναι δικαιότερον ἴσως
 νὰ μὴν τὸν κατακρίνουν τόσον εὐκόλως κ' ἐπιπολαίως, ἐνῶ
 μάλιца ποτὲ δὲν ἐπαίνεσε πλουσίους, δυνατοὺς καὶ πεπαι-
 δευμένους ἀπλῶς ὡς τοιοῦτους, ἀλλὰ πάντοτε μόνον τὰς κοι-
 νωφελεῖς πράξεις αὐτῶν. Ἴσως προσέτι οἱ ἀναγνώζας δὲν κα-
 ταδικάσου καὶ τὸ ἄτακτον τῆς ἐκθέσεως τῶν ἀνωτέρω σκε-
 ψῶν· σκοπὸν δὲν εἶχα νὰ συμβουλευθῶ καὶ νὰ διδάξω, ἀλ-
 λά νὰ προαπολογηθῶ διὰ τὴν ἐκφρασιν τῆς πρὸς τοὺς Προου-
 νούς εὐγνωμοσύνης μου· ὁθεν παύω ἐρχόμενος εἰς τὸ καθ'
 αὐτὸ προκείμενον, εἰς τὰ περὶ τοῦ σχολείου τῆς Προύσης.

Ἄν θελήσῃ τις νὰ κρίνῃ περὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς παιδείας μας ἀπὸ τὴν κατάστασιν τῶν σχολείων μας, ἀναμφιβόλως θέλει συμπεράνει, ὅτι ἔχει μόνον δὲν κάμνομεν κάμμιαν πρόβδον, ἀλλ' ὅτι καὶ τρέχομεν εἰς τὰ ὑπίστω, ἐπεὶδὴ τὰ σημαντικώτερα μαζ σχολεῖα, τὰ ὅποια μᾶς ἐξύπνισαν ἀπὸ τὸν λήθαργον, καὶ μᾶς ἐβάλαν εἰς κίνησιν, τὴν σήμερον (ἐκτός ἐνός, ἢ δύο) ἢ δὲν ὑπάρχουν, ἢ ἐνεργοῦν ὀλεθρίως γενεῶντι ἐπαρμένους σχολαστικούς· ἂν ὁμοῦ προσέξῃ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἔθνους, εὐθύς θέλει γνωρίσει, ὅτι καὶ ἐπροχωρήσαμεν κάμποσον, καὶ μήτε εἶναι δυνατόν νὰ σταθῶμεν, ὅπου ἐφθάσαμεν· διὰ τοῦτο καὶ εἰς πολλὰς πόλεις, ὅπου πρότινον χρόνων ἐκυρίευσ μεγάλη ἀδιαφορία περὶ τῆς ἠθικῆς βελτιώσεώς μας, τὴν σήμερον οἱ κάτοικοί των φροντίζουν μὲ προθυμίαν διὰ τὴν σύστασιν σχολείων, εἰς τὰ ὅποια νὰ διδάσκονται τὰ τέκνα των, καθ' ὅσον αἱ περιστάσεις τὸ συγχωροῦν, τοιαῦτα μαθήματα, καὶ νὰ λαμβάνουν τοιαύτην ὁδηγίαν, ὥστε ν' ἀποκατασταθῶνται χρήσιμοι πολῖται, καὶ ἐγγνώσει χριστιανοί.

Τὸ αὐτὸ ὑπὲρ παιδείας πνεῦμα κυριεύει καὶ εἰς τοὺς ἀξιεπαίτους τῆς Προύσης κατοίκους· ἐπληροφορήθησαν καὶ ἀπὸ τοῦς λόγους τῶν πεπαιδευμένων μας, καὶ ἀπὸ τὴν παίραν αὐτὴν, ὅτι σχολεῖα, ὅπου τὰ τέκνα των χάνουν τὸ ὠραιότερον καὶ πολυτιμώτερον μέρος τῆς ἡλικίας των καταγιόμενα μηχανικῶς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν μόνον τῶν λέξεων, ἔχουν μικρὰν τὴν ὠφέλειαν μεμιγμένην μὲ βλάβην μεγάλην ὡς ἐμποδίζοντα τὴν ἁρμονικὴν ἀνάπτυξιν ὅλων τῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου· ὅθεν πρό τριῶν χρόνων ἤρχισαν νὰ συγκάταβάλλουν τὸ κατὰ δυνάμιν ἑκάστος διὰ νὰ συστηθῇ καὶ νὰ διατηρηθῇ τελειοποιούμενον σχολεῖον ἀνάλογον μὲ τὰς δυνάμεις καὶ τὰ μέσα τῆς πόλεώς των, καὶ σύμφωνον μὲ τὰς περὶ σχολείων γνώμας τῶν πεπαιδευμένων μας καὶ ὅλων τῶν μὲ δρθὴν κρίσιν ὁμογενῶν μας· καὶ ἐντός ὀλίγου ἀναμφιβόλως θέλου κηρυχθῆ καὶ οἱ καρποὶ τῆς προθυμίας καὶ τῶν φροντίδων των. Ἄν λοιπὸν θεωρήσῃ τις τὰς διαφόρους σχέσεις τῆς πόλεως Προύσης, καὶ τὰ διαφορὰ, ἠθικὰ μάλιστα, ἐμπόδια, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ κρατοῦν ἀκόμη τοὺς κατοίκους τῆς εἰς ἀδιαφορίαν περὶ τῆς ὀρθῆς παιδεύσεως τῶν τέκνων των, ποτὲ δὲν θέλει τολμήσει, εἰς ἐποχὴν μάλιστα, ὅτε τὸ σχολεῖον τῆς Σμύρνης δια-

λύεται (*), καὶ τὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κομμάτι βαθυτάτα εἰς τὸ ὀλέθριον σκοτὸς τοῦ σχολαῖσμου, νὰ μὲ καταδικάσῃ ὡς ἀνόητου πανηγυριστῆν, ἢ κόλακα, διότι κηρύττω τοὺς

(*) Ἀκόμη σχεδὸν δὲν ἤμπορῶ νὰ πιστεύσω, ὅτι διελύθη τὸ σχολεῖον τῆς Σμύρνης. Οἱ Σμυρναῖοι, οἱ ὅποιοι ἐδοκίμασαν τόσα ἔτῃς ὥς νὰ συστήσῃ τοιαῦτον σχολεῖον, ἔδοξάσθησαν πάρα πολὺ διὰ τῆτο, πῶς ἦταν δυνατόν ὄχι νὰ ἐνεργήσῃ, ἀλλ' ἐπλῶς νὰ ἀδιαφορήσῃ διὰ τὸν χελασμόν τοῦ μὲ ποῖον πρόσωπον θέλου ἰδεῖ τὴς εἰς αὐτὸ σπρδασαντας συμπολίτας των ἐπιστρέφοντας ἀπὸ τὴν σοφὴν Περῶπην; ὅποιαν ἀπόκλιαν θέλου δώσῃ εἰς αὐτοὺς, ὅταν ἐρωτηθῶν· ποῦ εἶναι τὸ σχολεῖον, ὅπου ἐλάβαμεν τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς παιδείας μας, ὅπου οἱ νεοροὶ ὀφθαλμοί μας ἐπρωτοεῖδαν τὸ θεῖον φῶς τῆς φιλοσοφίας, ὅπου ἐξύπνησον εἰς τὰς καρδίας μας ὁ ἔρως τῶν καλῶν καὶ τῆς εὐτυχίας τοῦ ἔθνους, καὶ διὰ τὸ ὅποῖον λησμονοῦντες πολλὰς τῆς Πατρίδος τὰς δυσχερεῖς ἐκαυχώμεθα εἰς τοὺς ἑτέρονους, ὅτι ἐγεννηθῆμεν καὶ ἀνοστράφημεν εἰς τὴν φιλομουσον καὶ λαμπρὰν Σμύρνην. Ἡμεῖς ἠγάπησαμεν ἑκάστὸν εὐθύς νὰ τρέξωμεν, καὶ μὲ δάκρυα χαρᾶς νὰ δοξάσωμεν τὸν Θεόν, τῆς Σοφίας τὸν πατέρα· νὰ εὐχαριστήσωμεν καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀληθεῖς εὐεργέτας μας! πῶς χωρὶς τὸ σχολεῖον νὰ ἐκπληρωθῶμεν τὰ πρὸς τὴν Πατρίδα χρέη μας; πῶς νὰ συναργήσωμεν διὰ τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἔθνους; καλλίτερα νὰ μᾶς ἀφίνατὸ καὶ ἡμᾶς εἰς τὸ σκοτὸς, παρὰ νὰ βλέπωμεν τὴν κοθῆτην καὶ εὐεργέτιδά μας Σμύρνην τόσον ἡμαυρωμένην καὶ κτλ. κτλ. Ποτὲ! ποτὲ δὲν ἤμπορῶ νὰ δεχθῶ, ὅτι οἱ πρὸ ὀλίγου τόσον φιλόκαλοι Σμυρναῖοι, ἐκατήντησαν εἰς τόσον ἀναισθησίαν, ἀλλὰ νοσημεύομαι νὰ φρονῶ, καθὼς φρονοῦν καὶ πάμπολλοι ἄλλοι ὁμογενεῖς, ὅτι τὰ πρώτα αἶψα τῆς διαλύσεως τοῦ εἶναι εἰς τὴν ἀγνοίαν· καὶ ἐλπίζω, ὅτι οἱ Σμυρναῖοι, μὴ ἐβρογούτες τὴν τοιαύτην κατασχύνην, θέλου προσπαθήσει νὰ νικήσουν, ἢ νὰ σηκώσουν ἀπὸ τὴν μέσην ὅλα τὰ ἐναντία, καὶ νὰ φέρουν τὸ σχολεῖον τὸν εἰς καλλιτέραν μάκρην καὶ λαμπροτέραν κατάστασιν, προεκλαίνοντας πάλιν διδασκαλοὺς εὐκρινεῖς, φίλους τῶν καλῶν, εὐθουσκόντας ὑπὲρ τοῦ φαινοῦ καὶ τῆς εὐτυχίας τοῦ γένους, καὶ ἀληθεῖς λάτραις τῆς φιλοσοφίας. Τοῦτο ἐλπίζω, τοῦτο ἐλπίζω καὶ ὅσοι ἔχαιρον βλέποντες τὴν ἔως τῶρα μεγάλην ἐκ τοῦ σχολεῖου τούτου ὠφέλειαν· καὶ αἱ ἐλπίδες μας ἀναμφιβόλως δὲν θέλου φανῆ μωραὶ καὶ παιδαριώδεις.

Προσινούς ἀξίους τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τῶν ἐπαίνων τῶν ὁσοὶ γνωρίζουν καὶ τὴν κατὰ μέρος, καὶ τὴν τοῦ ὅλου ἀφέλειαν ἀπὸ τῆν σύσασιν τῶν καλῶν σχολείων.

Ἄδικον εἶναι ἐξάπαντος ἂν τελειώσω, χωρὶς νὰ χαροποιήσω καὶ ὑμᾶς καὶ πολλοὺς τῶν ἀναγνωσῶν, κοινοποιῶν τὸ φιλόκαλον καὶ τὴν φιλογένειαν τῶν ἀξιολόγων Ἀδριανουπολιτῶν διὰ τῆς ἐφημερίδος σας. Καὶ οὗτοι τὴν σήμερον φαίνονται ἐνθουσιασμένοι διὰ τὴν παιδείαν, ὡς τὴν πηγὴν ὅλων τῶν ἄλλων ἀγαθῶν. Φίλος μου διατρίψας ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν πόλιν ταύτην, δὲν ἤκουε σχεδὸν τίποτε ἄλλο εἰς ὅσας ἔτυχε συναναερισφάς, εἰμὴ ὀμιλίαν περὶ σχολείων καὶ φωτισμοῦ· διότι δὲν εἶδαμεν ἡμεῖς τὸ φῶς, ἔλεγεν εἰς ἐξ αὐτῶν γιγῶν καὶ μόλις ἠξέγῶν ν' ἀναγινώσκῃ, διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ βᾶλλωμεν ὅλα μας τὰ δυνατὰ εἰς τὸ νὰ μὴν ἀφήσωμεν τὰ παιδιὰ μας εἰς τὸ ἴδιον σκοτός; πόσον εἶμαι εὐχάριστος εἰς τοὺς τωρινούς προκομμένους μας, διότι γράφοντας εἰς τὴν γλῶσσαν, ὁποῦ καταλαμβάνομεν καὶ ἡμεῖς οἱ ἁμαρτεῖς, μ' ἔκαμαν ν' ἀγαπῶ τὴν δόξαν καὶ τὴν ἀληθινήν εὐτυχίαν τοῦ γένους μου, καὶ νὰ αἰσθάνωμαι, ὅτι ζῶ· ναί! τώρα ζῶ! καὶ εἰς ὄλην μου τὴν περασμένην ἡλικίαν ἤμουν, θαρρῶ, εἰς ἀναισθησίαν. Τοιοῦτους ὠραίους λόγους ἤκουε καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὅλοι ἐλυποῦντο εἰς ἄκρον, ὅτι δὲν εὔρισκαν διδάσκαλον ἱκανὸν νὰ διδάξῃ τὴν ὀρθὴν φιλολογίαν, καὶ τὰ σοιχεῖα τῶν ἀναγκαιοτέρων ἐπιστημῶν· ἀλλὰ κατ' εὐτυχίαν ἐπέσπευεν ἀπὸ τὴν σοφὴν Βυρούνην, ἀφοῦ ἐδιδάχθη καὶ τὴν ἱερὰν τῶν Ἀσκληπιῶν τέχνην, ὁ συμπολίτης τῶν Στεφανῶν ὁ Καραθεοδωρῆς, ὁ ἀπὸ πολλοὺς πεπαιδευμένους ἐπαινούμενος καὶ διὰ τὰ προτερήματά τ' εἰς τὴν παιδείαν τε. Ἀνεδέχθη τὸ σχολεῖον, κ' ἐσυμφώνησε

Περὶ δὲ τοῦ σχολεῖου τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ πολλοὺς λόγους τίποτε δὲν ἐλπίζετο· ἀλλ' ἄς σιωπήσω κατὰ τὸ παρόν, ὥς νὰ ἴδωμεν τίς περὶ αὐτοῦ παρατηρήσεις καὶ κρίσεις, τὰς ὁποίας ἀνώνυμός τις διὰ τοῦ Α. Ἐρ. πρὸ ὀλίγου μᾶς ὑπαγγέθη.

τὸ τοῦ ἱατροῦ μὲ τὸ τοῦ διδασκάλου ἐπάγγελμα, καταφρονήσας τὴν ματαιότητα καὶ τὰς προλήψεις τῶν ἀνοήτων. Πόσον λοιπὸν πρέπει νὰ χαίραμεν! πόσον ἀφέλειαν πρέπει νὰ προξμενώμεν ἀπὸ τὸ σχολεῖον τοῦτο! Εὐγε εἰς τοὺς φιλογενεῖς καὶ φιλόκαλους Ἀδριανουπολίτας! Εὐγε καὶ εἰς ΣΕ ἱατρὸν καὶ διδάσκαλον Καραθεοδωρῆ! ἡ χαρὰ σου εἶναι μεγάλη· ἀπεκρίσεις νὰ γένῃς ἱατρὸς καὶ τῶν ἠθικῶν μας ἀσθενειῶν· ἐνηγγαλίσθης τὸ ὄψιζον τοῦ διδασκάλου ἐπάγγελμα, καὶ ἀναμφισβήτως θέλεις φανῆ ἀνώτερος ἀπ' ὅλα τὰ ἐνδεχόμενα ἐναντία, ὡς ἀποτελέσματα τῶν ἀσθενειῶν μας. Εἶθε νὰ ἤμπορέσουν καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν πεπαιδευμένων μας ἱατροῦν ν' ἀκολουθήσουν τὸ ὠραῖον παράδειγμα Σοῦ, καὶ τοῦ εἰς Σμύρνην διδάξαντος ὀμανύμου καὶ ὁμοτέχνου σου Στεφάνου Οἰκονόμου.

Πρὸς τὸν Λόγιον κύριον Νικόλαον Θησεῖα.

Τὴν σύσασιν τῆς νῆας ἐν Κύπρῳ Λεμισσινῆς σχολῆς, φίλε Θησεῦ!, τὴν ὅποσαν ἐκ πολλοῦ ὑπεραλλόντως ἐπεύμαι νὰ εὐαγγελισθῇ ἡ φιλόπατρις καὶ φιλόκαλός σου κορυφή· ἰδοὺ μὲ χάραν μου ἄκραν κηρύττω ἤδη διὰ τοῦ Λογίου Ἐρμοῦ καὶ εἰς σέ, καὶ εἰς τὸ πανελλήνιον, ὁμοῦ καὶ τὰ περικλεῆ ὀνόματα τῶν ἀξιωμαίων συνεργῶν καὶ συνδρομητῶν, διὰ νὰ μάθωσιν οἱ φίλοι τῆς Ἑλλάδος ὅτι οὐδὲ οἱ Κύπριοι ἠξίωσαν νὰ μείνωσιν ἀσυντελεεῖς εἰς τὸν καλὸν περὶ παιδείας τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους ἀγῶνα. Ἀφ' οὗ εἶδον οἱ ὀλιγάρθμοι τῆς Λεμισσοῦ κάτοικοι ὅτι τὰ εἰς σύσασιν τῆς σχολῆς αὐτῶν προκαταβληθέντα χρήματα δὲν ἐξήρκουν πρὸς τελειοποίησιν τοῦ ἔργου, ἐπρόσπευεν καὶ εἰς ἄλλους τινὰς τῆς αὐτῆς νήσου κατοίκους, εἰς ὅσους ἡ θεία πρόνοια ἐχαρήγησε δύναμιν καὶ μέγα εὐπορίας, παρακινουῦντες αὐτοὺς νὰ συνεισφέρῃ ἕκαστος τὸν ἀνάλογον ἔρανον. Πρῶτον λοιπὸν ὁ υἱὸς εὐκλεῆς ἀρχιρατεῦον εἰς τὴν πατρίδα μας Μακαριώτατος Κύριος Κύριος Κυπριανὸς ἀπεδέχθη ἀσμένως τὴν ἱερωσύνην. Αἱ λαμπραὶ καὶ ἡρωϊκαὶ τοῦ σεβαστοῦ τούτου ἱεράρχου ἀρεταί, καὶ μάλιστα ἡ κατακοσμοῦσα τὴν σεβαστὴν αὐτοῦ κορυφὴν φιλογένεια, εἶναι γνωσταὶ καὶ εἰς σέ, καὶ εἰς τοὺς ὅσοι φροντίζουσι περὶ τῆς εἰς τὰ

καλὰ προόδου τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους. Ἐπειδὴ μόλις ἀνέβη εἰς τὸν ὑψηλὸν τῆς ἀρχιερωσύνης βαθμὸν ὁ καλὸς κἀγαθὸς οὗτος ποιμὴν, καὶ πάραυτα ἀνήγειρε σχολαῖον Ἑλληνικόν, διὰ νὰ διασκεδάσῃ τὸ ζοφερὸν σκοπὸς τῆς ἀμαθίας, τὸ ὅποιον ἡ μαύρονη τὸν νοῦν τοῦ ἐμπιστευέντος εἰς αὐτὸν λογικοῦ ποινοῦ διὰ τῆς παιδείας τὴν ἔλλειψιν· καὶ ἀρ' οὐ εὐτύχησε διδάσκαλον μὲ νοῦν ἀγαθὸν καὶ παιδεῖαν Ἑλληνικὴν ἐφολισμένον, εἰσήγαγεν εἰς αὐτὸ καὶ τῆς Ἰταλικῆς καὶ τῆς νέας Μουσικῆς τὴν διδασκαλίαν. Ἀπὸ τὴν τοσαύτην ἀρετὴν τοιοῦτου πανσεβάστου ποιμένος, καὶ οἱ Κύπριοι, καὶ οἱ ὁμογενεῖς ἐπίσης ἐλπίζουσι πολλὰ καὶ μεγάλα καλὰ! Ὁ μὲν λοιπὸν Μακκριαώτατος καὶ φιλογενεστάτος Ἱεράρχης μας κατέβαλε προθυμότητα.

ὁ δὲ φιλόκαλος καὶ μέχρις ἐνθουσιασμοῦ φιλογενεῖς κύριος Ἀνδρέας Σολομουίδης Κοτζάπασης τῆς Κύπρου 2500
 ὁ φιλόπατρις ἀδελφός σου κύριος Κυπριανός. 2000
 ὁ πανοσιολογιώτατος Ἠγαύμενος τῆς Κύκκῃ κύριος Ἰωσήφ. 2000
 ὁ πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κύριος Ἰωαννίκιος.

ὁ πανοσιολογιώτατος Ἐξάρχος τοῦ αὐτοῦ Κύριος Ἰωαννίκιος·
 ὁ οὐσιολογιώτατος Ἀρχιδιάκονος τοῦ αὐτοῦ Κύριος Μελέτιος·
 ὁ φιλομουσώτατος γραμματικὸς τοῦ αὐτοῦ Κύριος Σέργιος (*).
 ὁ οὐσιολογιώτατος Δευτερεύων τοῦ Ἁγίου Κιττίου κύριος Χρυσάουρος·
 ὁ τιμιώτατος Χ'. Κυρῖκος Σάββα ἐν Λευκασίας (**).
 ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Κιττίου κύριος Μελέτιος ἐδάκρυ ἀφιέρωμα τὴν ἐν Λεμνισσῶν Μητρόπολίντου, καὶ ταύτην μετεμόρφωσαν εἰς σχολήν. Συνέδραμαν δὲ καὶ ἀπὸ τὴν Λάρνακα τρεῖς φιλόκαλοι ἔμποροι, Γιαννάκης Σαρίπογλους, Κωνσταντῆς Τσένιος, Πατίσας Πενετούτσης. Παντοῦ λοιπὸν, ὅπου τιμᾶται παιδεία καὶ ἀρετὴ, πρέπει νὰ κηρυχθῶσι τὰ ὀνόματά τοῦ Κυρίου Ἀνδρέου Δαβὶδ, καὶ Ἰωάννου Πελευτρίδου, καὶ τῶν

(*) Ἡ πρὸς τὰ καλὰ φρονη κλίσις, καὶ τὸ φιλόμουσον τοῦ ἀξιοπαίτου τούτου ὑποκειμένου ἔγιναν γνωστὰ πρὸ πολλοῦ καὶ δὲ ἄλλα, καὶ μάλιστα διὸτι ἐξοδύει ἐλευθερὸς μέγα τῆς περιουσίας του μέρος, εἰς ἀπκαίδουσι ἐνὸς ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του, τὸν ὅποιον ὑπόσχεται νὰ φοιτήσῃ καὶ μὲ τῆς Εὐρώπης τὰ μαθήματα, ὅταν αὐτύχησῃ νὰ λάσῃ συνεργόν καὶ εἰς ταῦτο, τὴν κίνου μας πατέρα.

(**) Πόσα κατέβαλε καθεὶς ἀπὸ τοὺς φιλογενεῖς καὶ φιλαρέτους τούτους ἄνδρας δὲν μοῦ εἶναι ἀκόμη γνωστὸν.

ἄλλων χρησῶν καὶ θεοφιλῶν ἀνδρῶν τῶν πρώτων συζητῶν τοῦ σχολαίου. Ἐπειδὴ μόλις τοὺς ἐπαρρησιάσθη ἡ εὐκαιρία νὰ εὐεργετήσωσι τὴν πατρίδα, καὶ πάραυτα ὑπερπηδήσαντες ὄλας τὰς μεταξὺ δυσκολίας, καὶ τὸ σχολεῖον ἐσύχισαν, καὶ μὲ εὐχαρίστησιν τῶν ἀνεδέχθησαν νὰ γένουν ἐφοροῖτου, διὰ νὰ ἐπιμελῶνται ὅσα ἐπιταχύνουσι τῶν πατριωτῶν τῶν τὸν φωτισμόν. Ἐπίτροποι δὲ αὐτοῦ ζῆλον πολὺν ἔχοντες εἶναι οἱ ἐφεξῆς τέσσαρες· Δημήτριος Χαλαραμπίδης, Νικόλαος Φραγκοῦδης, Δαμπριανὸς Χ'. Ἰωάννου, Ἰωαννίκιος Ἱερομόναχος ἐφημέριος τῆς πόλεως· Μικρὰ τίς ποσότης χρημάτων ἐδιόρισθη ἐτησίως εἰς ἐπαύξισιν τῆς βιβλιοθήκης· ἀλλ' ἡ ἄοκνος φροντίς, καὶ ὁ πολὺς πρὸς τὴν παιδείαν ἔρωσ τῶν ἐφόρων καὶ ἐπιτρόπων, καὶ ὄλων ἐπίσης τῶν συνδρομητῶν προμηθεύει τὸν ἐντὸς ὀλίγου πολλαπλασιασμόν της. Ἡ τάξις τῶν μαθημάτων ἔγινε κατὰ μίμησιν τοῦ Φιλολογικοῦ τῆς Σμύρνης Σχολαίου. Διδάσκαλος ἐκαλέσθη νέος πεπαιδευμένος καὶ φιλάρετος ὁ συμμαθητῆς μου καὶ συμπατριώτης μας· Δημήτριος Θεμισοκλῆς, μαθητεύσας πρῶτον εἰς τῶν Κυθωνίων τὸ Σχολεῖον, καὶ ἔπειτα εἰς τὴν φιλολογικὴν τῆς Σμύρνης σχολήν, ὅπου τελειώσας θαυμαστίας τῶν μαθημάτων του τὴν σειρὰν, ἐδίδαξε πρὸς καιρὸν τὰ μαθηματικά. Τώρα ἀγωνίζεται τὸν καλὸν ἀγῶνα εἰς καλλιέργησιν τῆς ἐμπιστευθείσης εἰς αὐτὸν φροσύνης, διὰ νὰ δείξῃ γρηγόρα τοὺς ἀγαθούς της καρπούς πρὸς τέρψιν τῶν σοφῶν του διδασκάλων, καὶ χαρὰν τῶν ὁμογενῶν μας. Εἰς τοῦτον τὸν καλὸν συμπολίτην χρεωσοῦσιν οἱ Λεμνισσινὸι ἐν μέρει τὴν ἀναρβείσιν εἰς τὴν ψυχὴν των φιλομάθειαν, τῆς ὁποίας σημεῖον ἄλλο τρανώτατον ἔχομεν τὰ δέκα σώματα τοῦ Λογίου Ἐρμού, τὰ ὅποια λαμβάνει κατ' ἔτος παρὰ τὰς ἄλλας μὲν αὐτῆ ἢ μικρὰ πόλεις τῆς Κύπρου.

Οἱ φίλοι τῆς παιδείας τοῦ γένους κρίνουσιν ἀξίως κοινῆς εὐγνωμοσύνης τοὺς ἔσοι λόγων ἢ ἔργων βοηθοῦσι τὸν φωτισμόν τῆς πατρίδος. Ἐἴθε νὰ ἀκμάζῃ εἰς τὰς καρδιάς των ὁ καλὸς οὗτος ζῆλος, τὸν ὅποιον εὐχόμεθα νὰ μιμηθῶσι κ' ἐκεῖ καὶ παντοῦ ὅλοι οἱ ὁμογενεῖς· υἱαίνας.

Ἐν Σάμῳ, αὐκ'. Μαρτίου κέ.
 Ὁ φίλος σου
 Ἰλαρίων Ἱερ. ὁ Κύπριος.

ΕΊΔΗΣΙΣ (ζαλεῖσα).

Φιλόπονος τις Γραικὸς μετέφρασεν ἤδη ἐκ τοῦ γερμανικοῦ εἰς τὴν κοινοτέραν Ἑλληνικὴν διάλεκτον τὴν τοῦ Ἠρόδοτος Δημητρίου Καντεμύρου ἀξιόλογον Ἱστορίαν τῶν Ὀσμανῶν, καὶ μέλλει νὰ τὴν ἐκδώσῃ διὰ τοῦ τύπου ἐν Λειψία μὲ 22. εἰκόνας τῶν Σουλτάνων, μίαν τοῦ συγγραφέως, καὶ μὲ τὴν ἰχθυογραφίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου. Μετ' ὀλίγον δὲ θέλει κοινολογηθῆ διὰ τῆς παρούσης φιλολογικῆς ἐφημερίδος ἢ τῆς συνδρομῆς προκήρυξις.

ΕΊΔΗΣΙΣ.

Τὰ ἀκόλουθα βιβλία εὕρισκονται παρὰ τοῖς ἐν Τεργέσει κυρίοις Βλασσίς καὶ Συντροφίᾳ, καὶ πωλῶνται εἰς τὰς ὑποσημειωμέναις τιμαῖς μὲ συγκατάθεσιν 15. τὰ 1/10 πρὸς ὄντιν ἠθέλην ἀγοράσει 300ων. περίπου Φράγκων τιμῆς βιβλίου.

„ Στραβῶνος Τόμος Α΄.	} πρὸς 12 Φράγκα ὁ τόμος, ἢ Φλωρίνια ἀργυρᾶ 4 2/3 ἢ γρᾶς 14
Β΄.	
Γ΄.	
Δ΄.	
„ Μάρκου Ανθελίου τὰ πρὸς αὐτόν πρὸς 6 2 2/3 — — 7	
„ Ξενοκράτους καὶ Γαληνοῦ περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἐνύδρων τροφῆς — 8 3 4/5 — — 9 1/5	
„ Ἱπποκράτους περὶ ἀέρων τόπων καὶ ὑδάτων, Β΄. ἔκδοσις. — 6 2 2/3 — — 7	
„ Πανσανίας Πλαυτίου Τ. Α΄. } — 12 ὁ τόμος 4 4/5 — — 14	
Β΄. }	
„ Ἰλαΐδ. Α΄. } ὅκδ. Βασιλεία — 6 ὁ τόμος 2 2/3 — — 7	
Β΄. }	
Γ΄. }	
„ Ἐπιστολὴ Κυπρίου — 2 4/5 — — 2	
„ Ἠδὴ εἰς Δαμασκό Ἄντ. Κοραῆ } — — — — —	
„ Memoire sur l'état actuel de la civi- } Φρ. 2 Φλωρ. 4/5 γρᾶς. 2	
litation de la Grèce }	

τυπογραφικῶν ἀμαρτημάτων διόρθωσις.

Σελ. 347, σελ. 9. κατωθ.	Εἰς τὸ ἐνδότερον.	Γρ. ε. τ. ἐνδ. τῆς γῆς.
Αὐτόθ. 12	ganguē	Γρ. gangue.
Σελ. 349, σελ. 2. ὑποσημ.	μελετοῦντες	Γρ. μελετούντες.
Σελ. 351, σελ. 2. ὑποσημ.	Kosrman	Γρ. Kosrman.
Αὐτόθ. σελ. 9. κατωθ.	βάλοντες	Γρ. ἠθάλησαν.
Σελ. 353, σελ. 9.	bitumeaspalte	Γρ. bitume asphalte.
Αὐτόθ. ἐν ὑποσημ.	quarkeuses	Γρ. quartzueuses.